

ΑΡΧΑΙΑ
Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑΙ

30 ΛΥΚΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 70:

Μετάφραση: Ο εμφύλιος πόλεμος των Κερκυραίων άρχισε, αφότου για κακή τους τύχη (=αὐτοῖς) γύρισαν οι αιχμάλωτοι, που είχαν πάρει μέρος στις ναυμαχίες για την Επίδαμνο, αφού τους ελευθέρωσαν οι Κορίνθιοι, τυπικά με εγγύηση οχτακοσίων ταλάντων από τους προξένους τους, στην πραγματικότητα όμως επειδή είχαν πειστεί να ενεργήσουν ώστε να στρέψουν την Κέρκυρα προς το μέρος των Κορινθίων. Πράγματι, αυτοί άρχισαν τις προδοτικές κινήσεις τους πιάνοντας έναν έναν χωριστά τους πολίτες, με σκοπό να απομακρύνουν την πόλη από τους Αθηναίους. Έτσι, μετά την άφιξη ενός αθηναϊκού κι ενός κορινθιακού πολεμικού πλοίου, που έφερναν αντιπροσώπους, αφού ήρθαν σε διαπραγματεύσεις, αποφάσισαν οι Κερκυραίοι να παραμείνουν σύμμαχοι βέβαια με τους Αθηναίους σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης που είχαν κάνει, να συνεχίσουν όμως να είναι φίλοι με τους Πελοποννήσιους όπως και προηγουμένως. Αυτοί οι άντρες (τον Πειθία) (γιατί ο Πειθίας ήταν εθελοντής πρόξενος των Αθηναίων και αρχηγός του δημοκρατικού κόμματος) τον εισήγαγαν σε δίκη, με την κατηγορία ότι προσπαθεί να υποδουλώσει την Κέρκυρα στους Αθηναίους. Αυτός, αφού αθωώθηκε, έκανε με τη σειρά του μήνυση στους πέντε πιο πλούσιους από αυτούς, κατηγορώντας τους ότι κόβουν πασσάλους για στηρίγματα κλημάτων από τα ιερά τεμένη του Δία και του Αλκίνου· το πρόστιμο για κάθε πάσσαλο ήταν ένας στατήρας. Αφού καταδικάστηκαν να πληρώσουν πρόστιμο, κατέφυγαν ως ικέτες στα ιερά εξαιτίας της βαριάς θανατικής ποινής, για να πληρώσουν το πρόστιμο ύστερα από συμφωνία για το ύψος του. Ο Πειθίας όμως (κατά σύμπτωση ήταν τότε και βουλευτής) έπεισε (τη βουλή) να εφαρμόσει το νόμο. Αλλά αυτοί, επειδή από το νόμο αποκλείονταν (να πληρώσουν το πρόστιμο ύστερα από συμφωνία) και ταυτόχρονα είχαν πληροφορηθεί ότι ο Πειθίας, όσο ήταν βουλευτής, θα

προσπαθούσε να μεταπείσει το λαό να έχουν τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Αθηναίους, οργάνωσαν συνωμοσία και κρατώντας μαχαίρια μπήκαν ξαφνικά στη Βουλή και σκότωσαν τον Πειθία και άλλους βουλευτές και ιδιώτες περίπου εξήντα. Μερικοί, όμως, όχι πολλοί, της ίδιας ιδεολογίας με τον Πειθία, κατέφυγαν στην αθηναϊκή τριήρη, που βρισκόταν ακόμα εκεί.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1) Το υπέρογκο ποσό των 800 ταλάντων που ζητήθηκε ως εγγύηση για την απελευθέρωση των 250 Κερκυραίων αιχμαλώτων είχε δημιουργήσει εύλογα ερωτηματικά για το αν η συμφωνία ήταν πραγματική και όχι εικονική. Γι' αυτό ο Θουκυδίδης, θέλοντας να δώσει τον πραγματικό λόγο της ενέργειας αυτής (ἔργω δέ) κι όχι τις αφορμές (λόγῳ μὲν), χρησιμοποιεί αυτή τη θεμελιακή αντίθεση. Αποκαλύπτει, έτσι, ο ιστορικός τον πραγματικό λόγο της απελευθέρωσης των 250 αιχμαλώτων, που ήταν η προσπάθειά τους να προσαρτήσουν την Κέρκυρα στην Κόρινθο, και ταυτόχρονα απορρίπτει τη φαινομενική αιτία, που ήταν η καταβολή της εγγύησης των 800 ταλάντων.

2) Η απόφαση των Κερκυραίων για τήρηση ουδετερότητας ήταν πολύ διπλωματική. Έδειχνε πολιτική ευελιξία και ωριμότητα· αποτελούσε πολιτικό ρεαλισμό, προκειμένου να βγουν αλώβητοι από τη σύγκρουση Αθήνας- Σπάρτης. Γιατί, αν εντάσσονταν στη μια ή την άλλη συμμαχία, θα έπαιρναν μέρος στις συγκρούσεις των δύο μεγάλων συνασπισμών με τις ανάλογες βέβαια απώλειες. Έτσι, η διπλωματική αυτή στάση των Κερκυραίων κρύβει ιδιοτέλεια και δείχνει ακριβή υπολογισμό των συμφερόντων τους.

Αλλά η απόφαση για ουδετερότητα των Κερκυραίων δεν είχε καμιά πιθανότητα επιτυχίας, γιατί οι μεν δημοκρατικοί επιδιώκαν την προσχώρηση του νησιού στην αθηναϊκή ηγεμονία, οι δε ολιγαρχικοί την προσάρτηση στην Κόρινθο. Το πολιτικό σκηνικό που διαμορφώνεται στην Κέρκυρα με τις μηνύσεις, αντιμηνύσεις, καταδίκες, το πραξικόπημα των ολιγαρχικών και τη δολοφονία του Πειθία κάθε άλλο παρά ευνοεί την τήρηση ουδετερότητας.

3) Μολονότι, λόγω των κοινωνικών συνθηκών και των πολιτικών εξελίξεων στο νησί, θα μπορούσε να γίνει πλήρης ένταξη της Κέρκυρας στην αθηναϊκή ηγεμονία, οι ολιγαρχικοί επιδιώκουν με κάθε μέσο να ανατρέψουν αυτή τη συμφωνία. Πρώτος στόχος τους είναι ο Πειθίας, αρχηγός των δημοκρατικών, μέλος της κερκυραϊκής βουλής εκείνη τη χρονιά και ένθερμος εκφραστής της φιλοαθηναϊκής πολιτικής· τον καταγγέλλουν για εσχάτη προδοσία. Με την προσαγωγή του κυριότερου αντιπάλου τους σε δίκη, απέβλεπαν στην πολιτική εξόντωση του τελευταίου, πράγμα που θα πετύχαιναν με την καταδίκη του για εσχάτη προδοσία. Με τον τρόπο αυτό θα δυσφημιζόταν ηθικά η δημοκρατική παράταξη και, το κυριότερο, οι δημοκρατικοί θα έχαναν τον ηγέτη τους.

4) Ο Πειθίας οδηγήθηκε σε αντιμήνυση των πολιτικών του αντιπάλων κινούμενος από εκδικητική διάθεση, μικρότητα και μισαλλοδοξία. Ήδη η αθώωσή του είχε αποκαταστήσει το όνομα, το κύρος και την υπόληψή του. Γι' αυτό, η απόφασή του να οδηγήσει κι αυτός με τη σειρά του τους αντιπάλους του σε δίκη αποσκοπούσε στην ολοκληρωτική εξόντωσή τους, όπως φάνηκε από το ύψος του προστίμου που υποχρεώθηκαν οι τελευταίοι να καταβάλουν και τον τρόπο πληρωμής τους. Αυτό όμως δείχνει εκδικητική μανία και μισαλλοδοξία, πάθη που δεν ταιριάζουν στο χαρακτήρα ενός δημόσιου άντρα, και μάλιστα του αρχηγού της

δημοκρατικής παράταξης, ούτε εξυπηρετούν τα συμφέροντα της πόλης· αντίθετα, υποδαυλίζουν τα πολιτικά πάθη και οδηγούν τη χώρα σε εμφύλιο σπαραγμό.

5)

α. Ο Θουκυδίδης θεωρεί ως αίτια που οδήγησαν τους ολιγαρχικούς στο πραξικόπημα:

- i. την επιτυχία του Πειθία να πείσει τους συμπατριώτες του Κερκυραίους να εφαρμόσουν το γράμμα του νόμου τιμώντας τη διάπραξη της ιεροσυλίας,
- ii. το αδιέξοδο στο οποίο βρέθηκαν οι ολιγαρχικοί μετά την αποτυχία τους να υπερκεράσουν το νόμο,
- iii. τον ορατό πια γι' αυτούς κίνδυνο προσχώρησης της Κέρκυρας στην αθηναϊκή ηγεμονία, και μάλιστα με απόφαση του κερκυραϊκού λαού.

Πράγματι, οι ολιγαρχικοί συνειδητοποιούν ότι έχουν συντελεστεί κοινωνικές διαφοροποιήσεις και έχει αρχίσει ο εκδημοκρατισμός των πολιτικών θεσμών. Η εξουσία τώρα περνά στο λαό· η δικαιοσύνη γίνεται ανεξάρτητη, όπως φάνηκε από την αθώωση του Πειθία και την καταδίκη των πέντε ολιγαρχικών. Απώτερος, βέβαια, σκοπός της δολοφονίας του Πειθία ήταν να «αποκεφαλιστεί» η δημοκρατική παράταξη, να δημιουργηθεί πολιτική αναταραχή και να τρομοκρατηθεί το πλήθος, το οποίο, βλέποντας να δολοφονείται ο ηγέτης του, θα υποχωρούσε και θα έχανε την εξουσία.

β. Το πολιτικό κλίμα που διαμορφώθηκε στην Κέρκυρα μετά τη δολοφονία του Πειθία και των άλλων εξήντα δημοκρατικών είναι καθαρά κλίμα αβεβαιότητας, σύγχυσης, ταραχής, βίας και τρομοκρατίας. Εφαρμόζονται δημοκρατικοί θεσμοί με τρόπο απολυταρχικό. Ο λαός δεν αποφασίζει πια, αλλά αναγκάζεται να δεχτεί αποφάσεις που έχουν ληφθεί από άλλους.

Είναι εκτεθειμένος στις αυθαιρεσίες των ολιγαρχικών, οι οποίοι, όπως όλα δείχνουν, δεν έχουν απαλλαγή από τη νοοτροπία του παρελθόντος.

6) Ένας απλός οπαδός κόμματος, που είναι απαλλαγμένος από πολιτικές φιλοδοξίες και οικονομικά συμφέροντα και δε δρα συνωμοτικά, κρίνει τα πολιτικά πράγματα με την ψυχή κι όχι με το νου. Τα κριτήριά του δεν είναι πολιτικά, αλλά συναισθηματικά. Γι' αυτό, ως απλοί ολιγαρχικοί πολίτες της Κέρκυρας, για να δικαιολογήσουμε τις ενέργειες των ομοϊδεατών μας, θα χρησιμοποιούσαμε τα εξής επιχειρήματα:

- i. Όταν ο πολιτικός αντίπαλός σου προσπαθεί να σε εξοντώσει πολιτικά, ηθικά και οικονομικά, δε θα παραμείνεις αδρανής, αλλά θα προσπαθήσεις να προστατέψεις τη θέση σου, την ηθική σου υπόσταση και την περιουσία σου.
- ii. Όταν η πατρίδα σε κινδυνεύει να υποδουλωθεί, τότε επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει κανείς όλα τα μέσα, προκειμένου να τη σώσει, μια και «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».
- iii. Μέσα σε μια ατμόσφαιρα στην οποία είναι οξυμένα τα πολιτικά πάθη, όπου κυριαρχεί το συναίσθημα κι όχι η λογική, είναι δυνατόν να συμβούν αποτρόπαιες πράξεις, που θα ήταν αδιανόητες σε μια ομαλή πολιτική κατάσταση.

7) Από το 433 π. Χ. , με την επιρροή της Αθήνας, αρχίζουν να διαμορφώνονται στην Κέρκυρα νέες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες. Βρισκόμαστε στη φάση της μετάβασης από την ολιγαρχία στη δημοκρατία και έχει αρχίσει ο εκδημοκρατισμός των πολιτικών θεσμών. Τα στοιχεία της αφήγησης του Θουκυδίδη στο κεφάλαιο 70 που δείχνουν τις γενικότερες κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές, που έχουν αρχίσει να επικρατούν στην Κέρκυρα είναι τα εξής:

✓ - «Πειθίας τοῦ δήμου πρεστήκει»,

- «Ἐπυνθάνοντο τόν Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς ἐστί, μέλλειν τό πλῆθος ἀναπείσειν».

Ἡ ἀλία, δηλαδή ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου, που λειτουργοῦσε ὡς τὸ 433 ὑποτυπωδῶς, χωρὶς τὴν παραμικρὴ πολιτικὴ δύναμη, ἐνίσχυσε σημαντικὰ τὴ θέση τῆς στὴ λήψη αποφάσεων. Ἡ ἐξουσία τῶρα περνᾷ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ολίγων καὶ πλουσίων στὰ χέρια τῶν πολλῶν καὶ φτωχῶν. Βουλευτὲς ἐκλέγονται πλέον καὶ ἀπὸ τὶς κατώτερες τάξεις. Καταργοῦνται, λοιπόν, τὰ προνόμια τῶν ολίγων καὶ καθιερώνεται ἡ ἰσότης καὶ ἡ ἰσοπολιτεία μετὰ τῶν πολιτῶν.

- ✓ «Ὁ δὲ (Πειθίας) ἀποφυγὼν ἀνθυπάγει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας... ὁφλόντων δὲ αὐτῶν...»

Ἡ ἀθώωση τοῦ Πειθία καὶ ἡ καταδίκη τῶν ολιγαρχικῶν δείχνει ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν πολιτικὴ. Ὁ νόμος εἶναι ὑπεράνω ὅλων καὶ ρυθμιστὴς τῶν πάντων. Τὸ χρήμα καὶ οἱ υψηλὰ ἱστάμενοι δὲν μποροῦν πια νὰ ἐπηρεάσουν τὴ δικαιοσύνη, που λειτουργεῖ αὐτόνομα.

Οἱ μεταβολές αὐτές μποροῦν νὰ ἀποδοθοῦν με τοὺς ἐξῆς σύγχρονους ὅρους: ἀρχὴ τῆς **πλειοψηφίας, ἰσότητος** καὶ **ἰσοπολιτείας**.

8) Ἡ ἀθηναϊκὴ πρεσβεία παρέτεινε τὴν παραμονή της στὴν Κέρκυρα γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

- Ἡ ουδετερότητα που ἀποφάσισαν νὰ ἀκολουθήσουν οἱ Κερκυραῖοι στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοὺς ὅχι μόνο δὲν ἱκανοποίησε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔβαλε σὲ ἀνησυχία σχετικὰ με τὴν τύχη τῆς ἀμυντικῆς συμμαχίας, που εἶχαν συνάψει. Ἐπρεπε, λοιπόν, νὰ πετύχουν, ἂν ὅχι ἐνσωμάτωση, τουλάχιστον ἀλλαγὴ τῆς

εσωτερικής πολιτικής του νησιού, καθώς τόσο η θέση του όσο και η αξιολόγηση ναυτική του δύναμη συνδεόταν με τα ζωτικά συμφέροντα της Αθήνας στην περιοχή.

- Μετά την εκδήλωση του πραξικοπήματος και τη δολοφονία του Πειθία, η αθηναϊκή αποστολή θεώρησε απαραίτητη την εκεί παραμονή της, πρώτον για να εμψυχώσει τους δημοκρατικούς Κερκυραίους και να τους παράσχει την προστασία της και δεύτερον για να έχει άμεση αντίληψη της όλης κατάστασης, ώστε να μπορεί να πάρει όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά ενδεχόμενες εξελίξεις.

15) Η παραπάνω άποψη της Jacqueline de Romilly επιβεβαιώνεται στο κεφάλαιο 70 από τα εξής παραδείγματα:

- ❖ Στην § 1 , ο Θουκυδίδης, αφού αναφέρει τον τρόπο και το σκοπό της απελευθέρωσης των αιχμαλώτων, αφηγείται στη συνέχεια και τις ενέργειες στις οποίες αυτοί προχώρησαν για να πετύχουν το σκοπό τους. Επιμένει σ' αυτό όχι μόνο για να δείξει ότι οι αιχμάλωτοι είχαν άμεση σχέση με τη στάση, που ξέσπασε στην Κέρκυρα, αλλά και για να το αποδείξει κιόλας.
- ❖ Αντίθετα, στην § 2 ο ιστορικός μας δίνει μόνο τα αποτελέσματα των συζητήσεων, γιατί αυτά ακριβώς τον ενδιαφέρουν για την πορεία της αφήγησης (έψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίους μὲν ξύμμαχοι εἶναι... Πελοποννησίοις δέ φίλοι...). Δεν τον ενδιαφέρουν οι λεπτομέρειες,, τις οποίες και προσπερνά αναφέροντας μόνο τη φράση ἐς λόγους καταστάντων.
- ❖ Στις §§ 4, 5, 6 επιμένει στις λεπτομέρειες, καθώς αφηγείται τις ενέργειες του Πειθία και των ολιγαρχικών αντιπάλων του (μηνύσεις, αντιμηνύσεις, συνωμοσία και δολοφονία του

Πειθία μέσα στη Βουλή). Με τον τρόπο αυτό, δείχνει σε όλο της το μεγαλείο την όξυνση των πολιτικών παθών ανάμεσα σε ολιγαρχικούς και δημοκρατικούς, που οδήγησαν στον εμφύλιο πόλεμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 71:

Μετάφραση: Αφού, λοιπόν, προέβησαν σε αυτές τις (εγκληματικές) πράξεις και συγκάλεσαν τους Κερκυραίους σε συνέλευση, είπαν ότι αυτές οι ενέργειες και ήταν οι καλύτερες και ότι (έτσι) μειώνονταν οι πιθανότητες να υποδουλωθούν στους Αθηναίους· (πρότειναν) ακόμη από 'δω και μπρος κρατώντας ουδέτερη στάση να μη δέχονται ούτε τον ένα ούτε τον άλλο, εκτός κι αν έρχονταν με ένα μόνο πλοίο, οποιαδήποτε όμως μεγαλύτερη δύναμη στόλου να τη θεωρούν εχθρική. Έτσι μίλησαν και ανάγκασαν (το λαό) να επικυρώσει αμέσως τις προτάσεις τους. Έστειλαν, όμως, αμέσως και στην Αθήνα πρέσβεις σχετικά με τα γεγονότα, για να τους εξηγήσουν ότι (ή πώς) συνέφερε και αυτούς αυτή η ενέργεια, και για να πείσουν τους Κερκυραίους που είχαν καταφύγει εκεί να μην προβούν σε καμία εχθρική ενέργεια, για να μην προκύψει περίπτωση αντεκδίκησης (από μέρους της Αθήνας).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

- 1) Μετά το πραξικόπημα και τη δολοφονία των αρχηγών των δημοκρατικών, οι ενέργειες στις οποίες προέβησαν οι ολιγαρχικοί της Κέρκυρας ήταν οι ακόλουθες:

- ✓ Σύγκληση της Εκκλησίας του Δήμου των Κερκυραίων (προσπάθεια δικαιολόγησης των πράξεών τους).
- ✓ Ακύρωση της «επιμαχίας» που είχαν συνάψει με τους Αθηναίους.
- ✓ Απόφαση της πολιτικής ουδετερότητας.
- ✓ Επικύρωση των αποφάσεων τους από το λαό δια της βίας.
- ✓ Αποστολή πρεσβείας στην Αθήνα.

Το γενικότερο πολιτικό σχέδιο μέσα στο οποίο εντάσσονται οι παραπάνω ενέργειες των ολιγαρχικών είναι η επαναφορά του ολιγαρχικού πολιτεύματος, η απομάκρυνση από την άμεση επιρροή της Αθήνας και η προσχώρηση στην Πελοποννησιακή Συμμαχία. Όλα αυτά, όμως, έπρεπε να καλυφθούν κάτω από ένα δημοκρατικό μανδύα· γι' αυτό διατηρούν ορισμένους δημοκρατικούς θεσμούς, όπως η σύγκληση της Εκκλησίας του Δήμου και αποφεύγουν να συγκρουστούν ανοιχτά με τους δημοκρατικούς.

Παράλληλα, για να προλάβουν την αντίδραση της Αθήνας, επέβαλαν πολιτική ουδετερότητας. Με τον τρόπο αυτό έλπιζαν ότι και την Αθήνα θα απέτρεπαν από ανάμειξη στα εσωτερικά του νησιού και ταυτόχρονα θα εξυπηρετούσαν τον απώτερο σκοπό τους, την προσχώρηση του νησιού στην Κόρινθο. Έστειλαν, μάλιστα, και πρέσβεις στους Αθηναίους εσπευσμένα, για να τους καθησυχάσουν και να προλάβουν οποιαδήποτε αντίδραση εκ μέρους τους, υποστηρίζοντας ότι η πολιτική μεταβολή στο νησί «εξυπηρετούσε» τα συμφέροντά τους. Η ίδια αυτή αποστολή είχε αναλάβει και το δύσκολο έργο να πείσει τους εξόριστους δημοκρατικούς Κερκυραίους, που είχαν καταφύγει εκεί να μην ενεργήσουν αντίθετα προς τα συμφέροντα της πατρίδας τους.

2) Η σύγκληση της Εκκλησίας του Δήμου δείχνει ότι λειτουργούν βασικοί θεσμοί του δημοκρατικού πολιτεύματος· από την άλλη όμως η

αφαίρεση του δικαιώματος από το λαό να αποφασίζει ο ίδιος επικυρώνοντας απλά τις αποφάσεις, που του επιβάλλονται άνωθεν, παραπέμπει σε τακτικές ολοκληρωτικού καθεστώτος. Συνέλευση, λοιπόν, του λαού χωρίς το δικαίωμα απόφασης και έκφρασης της πολιτικής βούλησής του είναι πράγματα αντιφατικά, γιατί δείχνουν τη λειτουργία δημοκρατικών θεσμών με τρόπο απολυταρχικό, δηλαδή την αλλοίωση τόσο της δημοκρατίας όσο και της ολιγαρχίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 72:

Μετάφραση: Αλλά οι Αθηναίοι, αφού ήρθαν (οι πρέσβεις) και αφού αυτούς τους ίδιους τους πρέσβεις συνέλαβαν ως στασιαστές και όσους (από τους εκεί φυγάδες) είχαν πειστεί στα λόγια τους, τους συγκέντρωσαν για ασφάλεια στην Αίγινα. Στο μεταξύ, όταν ήρθαν στην Κέρκυρα ένα κορινθιακό πλοίο και Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις, αυτοί από τους Κερκυραίους που έλεγχαν την κατάσταση επιτέθηκαν κατά των δημοκρατικών και αφού έκαναν μάχη (ή στη μάχη) τους νίκησαν. Όταν νύχτωσε, οι δημοκρατικοί κατέφυγαν στην Ακρόπολη και στα υψώματα της πόλης και, αφού συγκεντρώθηκαν εκεί, εγκαταστάθηκαν και κατείχαν τον Υλλαϊκό λιμένα. Αντίθετα, οι ολιγαρχικοί κατέλαβαν την αγορά, όπου και έμεναν οι περισσότεροι από αυτούς, καθώς και το γειτονικό λιμάνι, που βλέπει προς την απέναντι στεριά.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ:

Σύλληψη των Κερκυραίων πρέσβεων:

Οι Αθηναίοι, όπως ήταν φυσικό, δεν εξαπατήθηκαν από τις διαβεβαιώσεις των Κερκυραίων πρέσβεων. Η αντίδρασή τους ήταν άμεση και δυναμική. Συνέλαβαν την αποστολή των Κερκυραίων, καθώς και όσους από τους εκεί καταφυγόντες δημοκρατικούς Κερκυραίους μπόρεσαν να πείσουν οι

πρέσβεις, και τους μετέφεραν για ασφάλεια στην Αίγινα. Η σύλληψη πρέσβων συνιστά παραβίαση άγραφων νόμων, αλλά στην προκειμένη περίπτωση δικαιολογείται, κατά πρώτον γιατί αυτοί δεν αντιπροσώπευαν τη νόμιμη κυβέρνηση της Κέρκυρας και κατά δεύτερον γιατί με την προπαγάνδα τους προς τους συμπατριώτες τους, που είχαν καταφύγει στην Αθήνα –ανάρμοστη συμπεριφορά πρέσβων- είχαν παραβιάσει αυτοί πρώτοι τους άγραφους νόμους της φιλοξενίας.

Ανάμειξη της Σπάρτης - Νέα τροπή των πολιτικών πραγμάτων στην Κέρκυρα:

Τα πολιτικά πράγματα στην Κέρκυρα παίρνουν άλλη τροπή με την άφιξη στο νησί Λακεδαιμονίων πρέσβων. Ενθαρρυνόμενοι και υποκινούμενοι από τους Σπαρτιάτες οι ολιγαρχικοί Κερκυραίοι επιτίθενται εναντίον των δημοκρατικών και τους νικούν. Οι δύο πλευρές καταλαμβάνουν επίμαχες θέσεις και είναι έτοιμες για την τελική αναμέτρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 73:

Μετάφραση: Την επόμενη μέρα είχαν μερικές μικροσυμπλοκές και συγχρόνως και οι δύο πλευρές έστελναν ανθρώπους στην ύπαιθρο καλώντας με το μέρος τους τους δούλους και υποσχόμενοι σ' αυτούς ελευθερία. Οι περισσότεροι από τους δούλους έτρεξαν να βοηθήσουν τους δημοκρατικούς, ενώ οχτακόσιοι μισθοφόροι από την απέναντι πλευρά (ήρθαν να ενισχύσουν) την αντίθετη μερίδα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1) Τον 5^ο αιώνα π. Χ. οι δούλοι στην Κέρκυρα έφταναν τους σαράντα χιλιάδες σε σύνολο πληθυσμού εβδομήντα χιλιάδων· ξεπερνούσαν δηλαδή το μισό του πληθυσμού του νησιού. Αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο και οι δύο πολιτικές παρατάξεις προσπαθούσαν να τους προσεταιριστούν. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησε η κάθε πλευρά πιθανόν να ήταν τα εξής:

ΠΙΘΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ:

- Οι ίδιες δύσκολες συνθήκες ζωής κάτω από τις οποίες ζούσαν οι φτωχοί δημοκρατικοί και οι δούλοι.
- Η καταπίεση των δούλων από τους ολιγαρχικούς γαιοκτήμονες, εμπόρους και πλοιοκτήτες.
- Η σίγουρη νίκη, λόγω αριθμητικής υπεροχής και θέσης, των δημοκρατικών, που σήμαινε ταυτόχρονα απελευθέρωση των δούλων, όπως τους υπόσχονταν οι δημοκρατικοί, αν αυτοί πήγαιναν με το μέρος τους.

ΠΙΘΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΛΙΓΑΡΧΙΚΩΝ:

Πέρα από την υπόσχεση της ελευθερίας, τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν οι ολιγαρχικοί για να προσεταιριστούν τους δούλους θα ήταν πιθανόν η καλύτερη αμοιβή ή η παραχώρηση σ' αυτούς κάποιου μέρους γης.

Οπωσδήποτε τα επιχειρήματα των δημοκρατικών ήταν πιο πειστικά και οι υποσχέσεις τους πιο υλοποιήσιμες, αν λάβει κανείς υπόψη του και την προηγούμενη συμπεριφορά και την αναξιοπιστία των ολιγαρχικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 74:

Μετάφραση: Και αφού πέρασε μία μέρα, έγινε πάλι μάχη και νίκησαν οι δημοκρατικοί και εξαιτίας των οχυρών θέσεών τους και γιατί είχαν αριθμητική υπεροχή. Εξάλλου, τους βοήθησαν με τόλμη και οι γυναίκες χτυπώντας με κεραμίδια από τις στέγες των σπιτιών και παρά τη φύση τους υπομένοντας το θόρυβο της μάχης. Όταν, όμως, αργά το απόγευμα έγινε η υποχώρηση, οι ολιγαρχικοί από φόβο μήπως οι δημοκρατικοί, αν επιτεθούν, καταλάβουν το ναύσταθμο με τον πρώτο αλαλαγμό και τους εξολοθρεύσουν, έβαλαν φωτιά στα σπίτια γύρω από την αγορά και στις πολυκατοικίες, για να μην υπάρχει πρόσβαση (προς το λιμάνι), χωρίς να λογαριάσουν ούτε τα δικά τους (σπίτια) ούτε τα ξένα. Ωστε κάηκαν εντελώς πολλά εμπορεύματα καταστηματαρχών και κινδύνευσε να καταστραφεί ολόκληρη η πόλη, αν ενίσχυε τη φλόγα άνεμος με κατεύθυνση προς την πόλη. Και αφού σταμάτησαν τη μάχη, καθώς και τα δύο μέρη δεν προέβαιναν σε καμία ενέργεια, όλη τη νύχτα βρίσκονταν σε επιφυλακή. Το κορινθιακό πολεμικό πλοίο, μετά την επικράτηση των δημοκρατικών, ανοιγόταν με προφυλάξεις στο πέλαγος και οι περισσότεροι από τους μισθοφόρους πέρασαν απαρατήρητοι στην (απέναντι) στεριά.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1) Οι γυναίκες στον αγώνα εναντίον των ολιγαρχικών αποτέλεσαν έναν από τους τρεις βασικούς παράγοντες, που συντέλεσαν στη νίκη των δημοκρατικών και ο Θουκυδίδης τονίζει ιδιαίτερα το ρόλο τους στη σύγκρουση αυτή. Πράγματι, οι γυναίκες στη μάχη αυτή επέδειξαν μεγάλη τόλμη και αντοχή στο θόρυβο της μάχης, στοιχεία ξένα προς τη φύση

τους, υπερβαίνοντας τους εαυτούς τους, καθώς ενήργησαν σε αντίθεση με τη γυναικεία φύση τους. Γιατί η τόλμη και η ψυχραιμία αντιμετώπιση του πολέμου είναι χαρακτηριστικά της ανδρικής φύσης, τα οποία πολύ λίγο ταιριάζουν στην ευαίσθητη γυναικεία ψυχή. Στη μάχη αυτή, όμως, οι γυναίκες αντέδρασαν σαν άντρες, ανέτρεψαν τους φυσικούς κανόνες και επέδειξαν απαράμιλλη ψυχραιμία.

2) Η νίκη των δημοκρατικών επί των ολιγαρχικών στην Κέρκυρα οφείλεται:

- στις οχυρές θέσεις που κατείχαν (Ακρόπολη, υψώματα, Υλλαϊκό λιμάνι),
- στην αριθμητική τους υπεροχή,
- στην υποστήριξη των γυναικών.

3) Οι λόγοι που ώθησαν τους ολιγαρχικούς στον εμπρησμό της περιοχής γύρω από την αγορά πρέπει να διακριθούν σε αίτια κι επιδιωκόμενους σκοπούς.

Ως αίτια ο ιστορικός μας δίνει το φόβο των ολιγαρχικών για επικείμενη κατάληψη εκ μέρους των δημοκρατικών του ναυστάθμου, τελευταίου οχυρού των ολιγαρχικών, και, το κυριότερο, το φόβο για την ίδια τους τη ζωή.

Φαίνεται ότι η αγορά ήταν το μόνο σημείο πρόσβασης προς το λιμάνι και τις εγκαταστάσεις του ναυστάθμου. Γι' αυτό οι ολιγαρχικοί επιδίωκαν με κάθε τρόπο να αποκλειστεί αυτή η δίοδος, πράγμα που πίστευαν ότι θα το πετύχαιναν με τον εμπρησμό. Αλλά το μόνο που πέτυχαν με την απεγνωσμένη αυτή ενέργειά τους ήταν να κερδίσουν χρόνο, για να σωθούν και όχι να εμποδίσουν τους δημοκρατικούς να πλησιάσουν προς τα νεώρια, γιατί ο εμπρησμός κατέστησε πιο εύκολη την πρόσβαση του εχθρού στο λιμάνι της αγοράς.

4)

α. Τόσο το ρήμα ὑπεξανήγετο όσο και η μετοχή λαθόντες δηλώνουν μυστικότητα, το πρώτο λόγω της σύνθεσής του με την πρόθεση ὑπό, που δηλώνει ότι κάτι γίνεται κρυφά, η δεύτερη λόγω της σημασίας της (=απαράτηρητοι, χωρίς να τους αντιληφθούν). Και οι δύο κρυφές ενέργειες (=αποδράσεις) είναι ενδεικτικές του φόβου, που είχε καταλάβει και τους Κορίνθιους και τους Λακεδαιμόνιους πρέσβεις μήπως συλληφθούν αιχμάλωτοι, καθώς και τους οχτακόσιους μισθοφόρους, οι οποίοι διαπιστώνοντας την επικράτηση των δημοκρατικών φοβήθηκαν μήπως ξεσπάσει πάνω τους η εκδικητική μανία του λαού.

β. Οι «προστάτες», δηλαδή οι ισχυροί της Γης, στέκονται στο πλευρό των αδυνάτων, μόνο όταν και για όσο καιρό διαβλέπουν ότι έτσι αποκομίζουν μεγάλα οφέλη και εξυπηρετούνται τα συμφέροντά τους. Όταν, όμως, διαπιστώσουν ότι οι βλέψεις τους δεν ικανοποιούνται ή μάλιστα κινδυνεύουν και οι ίδιοι, τότε παύουν να παρέχουν «προστασία» και εγκαταλείπουν τον τέως «προστατευόμενό» τους αβοήθητο στο έλεος του επιτιθέμενου. Το τίμημα, όμως, της «προστασίας» είναι πάντοτε πολύ βαρύ· τα ανταλλάγματα είναι τόσο πολλά κι επώδυνα, που πολλές φορές αντισταθμίζουν ή και υπερβαίνουν τα οφέλη της «προστασίας», όπως συνέβη για παράδειγμα με τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922.

Στην προκειμένη περίπτωση, αν σκεφτεί κανείς ότι οι ολιγαρχικοί της Κέρκυρας επιτέθηκαν εναντίον των δημοκρατικών με την άφιξη της κορινθιακής τριήρους και των Σπαρτιατών πρέσβεων και ότι παρ' όλα αυτά ηττήθηκαν, θα μπορέσει να καταλάβει την απόγνωση στην οποία έφτασαν και τη δραματική θέση στην οποία βρέθηκαν, όταν οι άνθρωποι στους οποίους στηρίχτηκαν ηθικά (οι Σπαρτιάτες) και εκείνοι που με την εμπειρία τους θα τους στήριζαν στρατιωτικά (οι μισθοφόροι) τους

εγκατέλειψαν στην τύχη τους και τους άφησαν ανυπεράσπιστους να υποστούν την εκδικητική μανία των νικητών.

5)

- ο Αδιάβλητος: αυτός που δεν μπορεί να κατηγορηθεί για έλλειψη τιμιότητας και αμεροληψίας.
- ο Ακατάβλητος: αυτός που δεν είναι δυνατόν να καταβληθεί από κακουχίες ή δυσκολίες.
- ο Απόβλητος: αυτός που ζει στο περιθώριο περιφρονημένος και ανυπόληπτος.
- ο Βαλτός: αυτός που παρακινείται και κατευθύνεται από άλλον με ιδιοτελή κίνητρα.
- ο Περίβλημα: οτιδήποτε καλύπτει ένα σώμα από κάθε του πλευρά.
- ο Βλητικός, παραβολή, παράβολο, περιβαλλοντολογικός, βλήμα.

8)

α. Τα εκφραστικά – αφηγηματικά μέσα που χρησιμοποιεί ο ιστορικός, για να καταγράψει τον ιδιαίτερο ρόλο των γυναικών στη νίκη των δημοκρατικών είναι:

- i. η εικόνα της ρίψης κεραμιδιών από τις στέγες των σπιτιών,
- ii. η μετοχή υπομένουσai με τον προσδιορισμό της αντίθεσης παρά φύσιν, που τονίζει την ψυχραιμία και την καρτερικότητά τους μέσα στον ορυμαγδό της μάχης,
- iii. ο ενεστώτας των μετοχών που δηλώνει διάρκεια,
- iv. ο επιρρηματικός προσδιορισμός τολμηρῶς στο ρήμα ξυνεπελάβοντο.

β. Για το κλίμα διάλυσης και πανικού στο στρατόπεδο των ολιγαρχικών και των συμμάχων τους χρησιμοποιεί ο ιστορικός:

- i. την εικόνα του εμπρησμού που επιτείνεται δραματικά με τον ιστορικό ενεστώτα ἐμπιπρᾶσι και την έκφραση ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθορῆναι,
 - ii. το μακροπερίοδο λόγο της § 2,
 - iii. τύπους ρημάτων που δηλώνουν φόβο, όπως η μετοχή δείσαντες ή ρημάτων που δηλώνουν το αποτέλεσμα της διάλυσης και πανικού, όπως το ὑπεξανήγετο (η πρόθεση ὑπό είναι δηλωτική του πανικού) και η μετοχή λαθόντες.
-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 75:

Μετάφραση: Την επόμενη μέρα ο Νικόστρατος, ο γιος του Διειτρέφη, στρατηγός των Αθηναίων, κατέφθασε προς βοήθεια από τη Ναύπακτο με δώδεκα πολεμικά πλοία και πεντακόσιους οπλίτες Μεσσήνιους. Αυτός άρχισε να διαπραγματεύεται μια συμφωνία και τελικά τους έπεισε ώστε να συμφωνήσουν μεταξύ τους να δικάσουν δέκα άντρες, τους πρωταίτιους, οι οποίοι δεν είχαν μείνει πια εκεί, οι υπόλοιποι όμως να (συνεχίσουν) να ζουν εκεί, αφού κάνουν συμφωνία μεταξύ τους και με τους Αθηναίους, ώστε να έχουν (θεωρούν) τους ίδιους εχθρούς και φίλους. Εκείνος, αφού πέτυχε αυτά, ετοιμαζόταν να αποπλεύσει. Οι αρχηγοί, όμως, των δημοκρατικών τον έπεισαν να αφήσει σ' αυτούς πέντε πλοία από τα δικά του, για να μειωθούν οι πιθανότητες να κάνουν κάποιο κίνημα οι αντίπαλοι (υπόσχονταν) όμως ότι θα του στείλουν ισάριθμα (πλοία), αφού τα επανδρώσουν με δικά τους πληρώματα. Εκείνος συμφώνησε, αυτοί όμως στρατολογούσαν ως πληρώματα για τα πλοία τους εχθρούς τους. Επειδή, όμως, (εκείνοι) φοβήθηκαν μήπως τους στείλουν στην Αθήνα, κατέφυγαν ικέτες στο ιερό των Διοσκούρων. Ο Νικόστρατος προσπαθούσε να τους σηκώσει και να τους καθησυχάσει. Επειδή, όμως, δεν τους έπειθε, οπλίστηκαν οι δημοκρατικοί με την

πρόφαση ότι, λόγω της δυσπιστίας των ολιγαρχικών να αποπλεύσουν μαζί (με το Νικόστρατο), δεν είχαν κανέναν καλό σκοπό, και αφαίρεσαν τα όπλα από τα σπίτια τους και, αν δεν τους εμπόδιζε ο Νικόστρατος, θα σκότωναν μερικούς από αυτούς, που τυχαία τους συνάντησαν. Βλέποντας οι άλλοι αυτά που γίνονταν, κατέφυγαν ικέτες στο ναό της Ήρας και συγκεντρώθηκαν (εκεί) όχι λιγότεροι από τετρακόσιους. Οι δημοκρατικοί όμως, επειδή φοβήθηκαν μήπως (οι ικέτες) επιχειρήσουν κάποια βίαιη πολιτική μεταβολή, τους σήκωσαν από εκεί, αφού τους έπεισαν, και τους μετέφεραν στο νησί, απέναντι (μπροστά) από το ναό της Ήρας και εκεί τους έστελναν τα απαραίτητα τρόφιμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1)

α. Αξιολόγηση των ενεργειών του Νικόστρατου από διπλωματική άποψη: Οι ενέργειες του Νικόστρατου έχουν συμβιβαστικό χαρακτήρα και διακρίνονται από διαλλακτικότητα και μετριοπάθεια. Με τις διαπραγματεύσεις που επιδίωξε από την πρώτη στιγμή και με τις δύο πολιτικές παρατάξεις, πέτυχε τη συμφιλίωση των δύο αντιπάλων, την παραπομπή σε δίκη μόνο των πρωταίτιων και την υπογραφή συμφωνίας των δύο παρατάξεων τόσο μεταξύ τους, όσο και με τους Αθηναίους με τον όρο να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους. Η επιτυχία αυτή δείχνει τη μεγάλη διπλωματική ευστροφία του Νικόστρατου, γιατί με τη μετριοπάθεια και τη συμβιβαστική πολιτική πέτυχε εκείνο, που προσπαθούσε να επιβάλει με την αδιαλλαξία και το μίσος ο Πειθίας. Εξάλλου, η μετριοπάθεια και η ανθρωπιά του φαίνεται από τις προσπάθειες που κατέβαλλε να καθησυχάσει τους ολιγαρχικούς και να σώσει τη ζωή μερικών από αυτούς. Γενικά, η στάση του καθορίζεται με

γνώμονα το συμφέρον της Αθήνας, το οποίο απαιτούσε να μην υποστούν οι ναυτικές δυνάμεις της Κέρκυρας φθορά, να συμφιλιωθούν οι δύο παρατάξεις και να δημιουργηθούν όσο το δυνατόν καλύτερες σχέσεις με όλους τους Κερκυραίους, ώστε η επιτευχθείσα συμφωνία Κέρκυρας – Αθήνας να συναντήσει την ευρύτερη δυνατή αποδοχή.

β. Αξιολόγηση των ενεργειών του Νικόστρατου από στρατιωτική άποψη: Οι ενέργειες του Νικόστρατου από στρατιωτική άποψη διακρίνονται από πνεύμα αντιμιλιταριστικό. Δεν καταφεύγει στη βία· δε δρα δυναμικά, γιατί ως έμπειρος στρατηγός γνωρίζει καλά ότι η συνέχιση του πολέμου δεν εξυπηρετούσε ούτε την Κέρκυρα ούτε την πατρίδα του. Η βία δε λύνει τα προβλήματα, αλλά τα επιδεινώνει. Η μεγάλη του εμπειρία και ικανότητα φαίνεται από την αποδοχή του αιτήματος των δημοκρατικών Κερκυραίων να αφήσει στο νησί πέντε πλοία από τα δικά του, επανδρωμένα με έμπειρους Αθηναίους ναύτες, προκειμένου να αποθαρρυνθεί κάθε κακόβουλη κίνηση των αντιπάλων.

γ. Χαρακτηρισμός του Νικόστρατου: Με βάση τις ενέργειες του Νικόστρατου θα μπορούσαμε να τον χαρακτηρίσουμε διαλλακτικό, συμβιβαστικό, μετριοπαθή, αντιμιλιταριστή, ρεαλιστή, διορατικό, ήπιο, συναισθηματικό και φιλόπατρη.

2) Η απόφαση του Νικόστρατου να αποδεχτεί την πρόταση των δημοκρατικών, ώστε να τους αφήσει πέντε δικά του επανδρωμένα πολεμικά σκάφη δείχνει ρεαλισμό και διορατικότητα. Ο Νικόστρατος διέβλεπε ότι η συμφιλίωση, που είχε επιτευχθεί ήταν προσωρινή και εύθραυστη. Είχε σχηματίσει τη γνώμη ότι η κατάσταση ήταν ρευστή και ότι υπήρχε κίνδυνος να αλλάξουν τα πράγματα από στιγμή σε στιγμή. Θεωρούμε, λοιπόν, σωστή την απόφαση του Νικόστρατου να δεχτεί το αίτημα αυτό των δημοκρατικών, γιατί θα απέτρεπε κάθε κακόβουλη

κίνηση από την πλευρά των ολιγαρχικών και θα εξασφάλιζε ηρεμία στο νησί, εξυπηρετώντας έτσι τα συμφέροντα της Αθήνας.

3) Με το πρόσχημα της επάνδρωσης των πολεμικών σκαφών προσφερόταν στους δημοκρατικούς Κερκυραίους μια καλή ευκαιρία να απομακρυνθούν αρκετοί ολιγαρχικοί, ίσως και οι πιο επικίνδυνοι, από την Κέρκυρα και να αποδυναμωθούν σε πολύ μεγάλο βαθμό. Η τακτική των δημοκρατικών Κερκυραίων είναι ανάλογη με εκείνη του τυράννου της Σάμου Πολυκράτη. Και οι δύο επιλέγουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους από τους οποίους θέλουν να απαλλαγούν. Από τη σύγκριση οδηγούμαστε στα εξής συμπεράσματα:

- ✓ Οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι ήθελαν απλώς να απομακρύνουν και να αποδυναμώσουν προσωρινά τους ολιγαρχικούς, για να εδραιώσουν οι ίδιοι την εξουσία τους, ενώ ο Πολυκράτης επιδίωκε τον ολοκληρωτικό αφανισμό των αντιπάλων του.
- ✓ Οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι επωφελήθηκαν από την παρουσία του Νικόστρατου, για να απομακρύνουν και να αποδυναμώσουν τους ολιγαρχικούς, ενώ ο Πολυκράτης έστησε ολόκληρο σχέδιο για να πετύχει το σκοπό του.

4)

A. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ:

I). ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΣΥΓΓΕΚΡΙΜΕΝΑ:

Παραστάτης, προστάτης, αποστάτης, επαναστάτης, συμπαραστάτης, αντικαταστάτης, πυροστάτης, φανοστάτης, θερμοστάτης, υδροστάτης.

II). ΑΦΗΡΗΜΕΝΑ:

Παράσταση, διάσταση, ανάσταση, αντίσταση, συμπαράσταση, αντικατάσταση, ένσταση, μετάσταση, απόσταση, έκσταση.

B. ΕΠΙΘΕΤΑ:

Ανυπόστατος, επαναστατικός, πολυδιάστατος, αντιστασιακός, ασταθής, προϊστάμενος, αναντικατάστατος, μεταστατικός, παραστατικός, εκστατικός.

5)

- Το κίνημα των **αποστατών** πνίγηκε στο αίμα.
- Έκαναν **σύμβαση** αορίστου χρόνου.
- Βρήκε **πρόφαση** και αποχώρησε από το συμβούλιο.

8)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ:

δείσαντες,
ὡς διανοομένων,
ὀρῶντες,
δείσας.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ:

ποιησαμένους,
πράξας,
πληρώσαντες,
ὀπλισθείς,
πείσας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

ἐπειδὴ ἔδεισαν,
ὡς... διανοοῦντο,
ἐπειδὴ ἔώρων,
ἐπειδὴ ἔδεισε.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

Ἐπὶ ποιήσωνται (χρονικο-υποθετική μετοχή),
ἐπεὶ ἔπραξε,
ἐπειδὴ πληρώσωσι (χρονικο-υποθετική μετοχή),
ἐπεὶ ὀπλίσθη,

ἐπεὶ ἔπεισε.

11) Σύνδεση γεγονότων με σχέση αιτίου – αποτελέσματος παρατηρείται σε όλες σχεδόν τις παραγράφους του Κεφ. 75. Αυτό επιτυγχάνεται άλλοτε με συμπερασματικές προτάσεις, άλλοτε με αιτιολογικές μετοχές και αιτιολογικές προτάσεις, άλλοτε πάλι με δύο κύριες προτάσεις:

§ 1: - ξύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει - ὥστε ξυγχωρῆσαι...

- τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους - ὥστε ... νομίζειν.

§ 3: - Καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν - οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς.

- Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι - καθίζουσιν ἐς τὸ... ἱερόν.

§ 4: - Ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὀπλισθεὶς... τὰ τε ὄπλα ... ἔλαβε καὶ... διέφθειραν ἄν.

§ 5: - Ὅρῶντες δὲ οἱ ἄλλοι τὰ γινόμενα - καθίζουσιν ἐς τὸ Ἥραιον ἰκέται...

- Ὁ δὲ δῆμος δείσας - ἀνίστησίν τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς τὴν ... νῆσον...

- διακομίζει - καὶ (= ὥστε) τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμποντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 76:

Μετάφραση: Ενώ η αναταραχή βρισκόταν σε αυτό το σημείο, την τέταρτη ή πέμπτη μέρα ύστερα από τη μεταφορά των ανδρών στο νησί κατέφθασαν τα πολεμικά σκάφη των Πελοποννήσιων από την Κυλλήνη, πενήντα τρία στον αριθμό, που ήταν αγκυροβολημένα μετά την επιστροφή τους από την Ιωνία. Επικεφαλής αυτών (των πλοίων) ήταν ο Αλκίδας, ο οποίος είχε αυτή τη θέση και προηγουμένως, και ως σύμβουλός του επέβαινε μαζί του και ο Βρασίδας. Και αφού

αγκυροβόλησαν στα Σύβοτα, λιμάνι της ηπειρωτικής χώρας, τα ξημερώματα έπλεαν εναντίον της Κέρκυρας.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ:

Η αντίδραση των Πελοποννήσιων ήταν άμεση και αποτελεσματική. Τέσσερις ή πέντε μέρες μετά τη νίκη των δημοκρατικών (Κεφ. 74) και τη μεταφορά των τετρακοσίων ολιγαρχικών στο νησί μπροστά από το Ηραίο (Κεφ. 75), κατέφθασαν από την Κυλλήνη πενήντα τρία πελοποννησιακά πλοία με επικεφαλής τον Αλκίδα και τα ξημερώματα της επόμενης μέρας έπλεαν κιόλας εναντίον της Κέρκυρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 77:

Μετάφραση: Εκείνοι (οι Κερκυραίοι), λόγω της μεγάλης αναταραχής και καθώς είχαν φοβηθεί και γι' αυτά που γίνονταν στην πόλη και για την επίθεση του εχθρικού στόλου, άρχισαν να ετοιμάζουν αμέσως εξήντα πολεμικά πλοία, και όσα κάθε φορά επάνδρωναν τα έστελναν εναντίον των εχθρών, παρόλο που οι Αθηναίοι τους συμβούλευαν να αφήσουν τους ίδιους να εκπλεύσουν πρώτοι και έπειτα να ακολουθήσουν εκείνοι με όλα τους τα πλοία μαζί. Όταν τα πλοία τους ήταν κοντά στους εχθρούς διασκορπισμένα, δύο αυτομόλησαν αμέσως, ενώ σε άλλα τα πληρώματα συγκρούονταν μεταξύ τους και δεν υπήρχε καμία τάξη σ' αυτά που γίνονταν. Βλέποντας οι Πελοποννήσιοι τη σύγχυση, παρατάχθηκαν προς τους Κερκυραίους με είκοσι μόνο πολεμικά πλοία, ενώ με τα υπόλοιπα εναντίον των δώδεκα πλοίων των Αθηναίων, από τα οποία ήταν η Σαλαμίνα και η Πάραλος.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ:

Η είδηση της άφιξης του πελοποννησιακού στόλου με επικεφαλής τον Αλκίδα προκάλεσε σύγχυση και ταραχή. Όλες οι ενέργειες των Κερκυραίων, τόσο αυτές που αφορούσαν την άμυνα της πόλης όσο και εκείνες που αφορούσαν την επίθεση εναντίον του εχθρικού στόλου, γίνονταν κάτω από το κράτος του πανικού. Μέσα σε τέτοιο κλίμα σύγχυσης και πανικού επόμενο ήταν να υποπέσουν σε πολλά λάθη τακτικής, παρά τις συμβουλές του έμπειρου στρατηγού Νικόστρατου να προηγηθούν οι Αθηναίοι και να ακολουθήσουν οι Κερκυραίοι με όλα τους τα πλοία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 78:

Μετάφραση: Οι Κερκυραίοι, επειδή εφορμούσαν άτακτα και με λίγα πλοία, δεινοπαθούσαν από την πλευρά τους. Οι Αθηναίοι, όμως, καθώς φοβούνταν το μεγαλύτερο αριθμό των εχθρικών πλοίων και (ενδεχόμενη) περικύκλωση, δεν έκαναν επίθεση στα παρατεταγμένα εναντίον τους πλοία ούτε στο σύνολό τους ούτε στο μέσο τους, αλλά, αφού εφόρμησαν σε μια πτέρυγα, βύθισαν ένα πλοίο. (Οι Αθηναίοι) ύστερα από αυτά, αφού οι Πελοποννήσιοι σχημάτισαν κύκλο, έπλεαν γύρω γύρω από αυτούς και προσπαθούσαν να προκαλέσουν σύγχυση. Επειδή, όμως, αντιλήφθηκαν αυτό οι Πελοποννήσιοι που βρίσκονταν κοντά στους Κερκυραίους και φοβήθηκαν μήπως συμβεί αυτό ακριβώς που (έγινε) στη Ναύπακτο, έσπευσαν σε βοήθεια και, όταν συγκεντρώθηκαν όλα μαζί τα πλοία, έκαναν ταυτόχρονα την επίθεση εναντίον των Αθηναίων. Τότε οι Αθηναίοι άρχισαν να υποχωρούν κωπηλατώντας προς τα πίσω και συγχρόνως επιδίωκαν να προλάβουν τα κερκυραϊκά (πλοία) να καταφύγουν (στο λιμάνι) στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό, καθώς οι ίδιοι θα υποχωρούσαν με αργό ρυθμό και οι εχθροί θα είχαν ταχθεί εναντίον

τους. Τέτοια, λοιπόν, ήταν η εξέλιξη της ναυμαχίας και τελείωσε η ναυμαχία με τη δύση του ήλιου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1) Τα λάθη τακτικής των Κερκυραίων στη ναυτική αναμέτρησή τους με τους Λακεδαιμόνιους είναι τα εξής:

- Η απόρριψη της πρότασης των Αθηναίων να προηγηθούν οι ίδιοι και μετά να ακολουθήσουν οι Κερκυραίοι με όλη τη δύναμή τους.
- Η αποστολή εναντίον του εχθρού των εξήντα πολεμικών πλοίων κατά τμήματα και χωρίς καμία τάξη.
- Η επάνδρωση ορισμένων πλοίων με πληρώματα ανάμεικτα από δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς, που είχε ως συνέπεια τη συμπλοκή μεταξύ τους και τη διασάλευση της τάξης.

Τα λάθη τακτικής των Κερκυραίων οφείλονται στη βιασύνη, τον πανικό, τη σύγχυση και την ταραχή, που προκάλεσε η αιφνιδιαστική άφιξη του στόλου υπό την ηγεσία του Αλκίδα.

2) Η είδηση για την άφιξη του σπαρτιατικού στόλου είχε πολύ μεγάλο αντίκτυπο στην ψυχολογία των δημοκρατικών Κερκυραίων. Προκάλεσε πανικό, σύγχυση και ταραχή. Ο εχθρικός στόλος αριθμούσε πολλά πολεμικά πλοία και ήταν μια σοβαρή απειλή για τους δημοκρατικούς, που τους έκανε να χάσουν την ψυχραιμία τους. Όλες τους οι ενέργειες, αναφορικά τόσο με τα πράγματα της πόλης όσο και με την προετοιμασία των δικών τους πλοίων, γίνονταν υπό το κράτος της σύγχυσης και του πανικού. Οι ετοιμασίες δηλαδή τόσο για την άμυνα της πόλης όσο και για την επίθεση του εχθρικού στόλου χαρακτηρίζονταν από προχειρότητα, παραλείψεις και κακούς χειρισμούς.

3) Επειδή οι Αθηναίοι είχαν μόνο δώδεκα πλοία, δεν μπορούσαν να επιτεθούν ούτε σε όλο το μέτωπο της εχθρικής παράταξης ούτε στο μέσο των εχθρικών πλοίων που ήταν απέναντί τους, γιατί φοβούνταν την αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου και την κύκλωση από τα εχθρικά πλοία. Γι' αυτό έκαναν επίθεση κατά κέρας, ώστε και αποτέλεσμα να έχουν και να αποφύγουν την κύκλωση. Πράγματι, η τακτική αυτή έφερε καλά αποτελέσματα: καταβύθισαν ένα πλοίο των εχθρών, απέφυγαν την κύκλωση και, καθώς ο σπαρτιατικός στόλος σχημάτισε κύκλο, έπλεαν γύρω από αυτούς και προσπαθούσαν να προκαλέσουν σύγχυση. Όταν αργότερα έσπευσαν σε βοήθεια και τα υπόλοιπα είκοσι εχθρικά πλοία και όλα μαζί πια επιτέθηκαν εναντίον των δώδεκα αθηναϊκών, τότε φάνηκε η ικανότητα και η μεγάλη εμπειρία των Αθηναίων, καθώς άρχισαν σιγά σιγά να υποχωρούν δίνοντας έτσι την ευκαιρία στα κερκυραϊκά πλοία που δεινοπαθούσαν να προλάβουν να καταφύγουν στο λιμάνι της Κέρκυρας.

4)

α. Με βάση τους πολεμικούς χειρισμούς του στη διάρκεια της ναυμαχίας μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το Νικόστρατο ικανότατο στρατηγό, τολμηρό άνδρα, με σωστές και ψύχραιμες επιλογές, με μεγάλη ναυτική πείρα και οξύτατη κρίση.

β. Η συμπεριφορά του προς τον αποδιοργανωμένο κερκυραϊκό στόλο αποκαλύπτει την ικανότητα του έμπειρου στρατηγού. Στην αρχή της επίθεσης προτείνει να προηγηθούν τα αθηναϊκά πλοία και να ακολουθήσουν όλα μαζί τα κερκυραϊκά, ενώ με την τακτική της υποχώρησης, στη διάρκεια της ναυμαχίας, δίνει τη δυνατότητα στα κερκυραϊκά πλοία να υποχωρήσουν με ασφάλεια στο λιμάνι της Κέρκυρας.

5) Από τα δύο παραθέματα γίνεται φανερό ότι τόσο οι Σπαρτιάτες όσο και οι Αθηναίοι δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην πειθαρχία, την υπακοή στις διαταγές, την απόλυτη τάξη, την ετοιμότητα και τη σιωπή. Μόνο κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις μπορεί κανείς να νικήσει τον αντίπαλο ή σε πολύ δύσκολες στιγμές να σωθεί. Περισσότερο απ' όλα βέβαια μετράει η αυστηρή πειθαρχία και η τάξη· αυτοί οι δύο παράγοντες είναι τα 'κλειδιά' τόσο της νίκης όσο και της σωτηρίας σε ενδεχόμενη οπισθοχώρηση. Έλλειψη, λοιπόν, πειθαρχίας και τάξης, όπως παρατηρήθηκε στους Κερκυραίους στη σύγκρουση με το σπαρτιατικό στόλο, είναι η κύρια αιτία ήττας και καταστροφής.

13)

- **Πλους**= πλεύση, ταξίδι με πλωτό μέσο (Κατά τον πλου παρουσιάστηκαν προβλήματα στο μηχανοστάσιο).
- **Απόπλους**= αναχώρηση (Απαγορεύτηκε ο απόπλους μικρών σκαφών λόγω των ισχυρών ανέμων).
- **Διάπλους**= πέρασμα με πλωτό μέσο υγρού στοιχείου (Το οχηματαγωγό έκανε το διάπλου του Κορινθιακού κόλπου).
- **Παράπλους**= ταξίδι κατά μήκος ή παράλληλα προς τις ακτές (Ο παράπλους από τη Θεσσαλονίκη ως κάτω στο Πήλιο ήταν καταπληκτικός).
- **Περίπλους**= ταξίδι με πλωτό μέσο γύρω από νησί ή ηπειρωτική χώρα (Ο περίπλους του νησιού πρόσφερε στους εκδρομείς την ευκαιρία να θαυμάσουν πολλές ομορφιές).

14) Παρατηρούμε ότι καθεμιά από τις τρεις μετοχές των ρημάτων φόβου αποδίδεται κάθε φορά σε διαφορετικές ομάδες ανθρώπων· η πρώτη (πεφοβημένοι) αναφέρεται στους δημοκρατικούς Κερκυραίους, η δεύτερη (φοβούμενοι) στους Αθηναίους και η τρίτη μετοχή (δείσαντες) στους

Πελοποννήσιους. Με αυτόν τον τρόπο ο ιστορικός θέλει να δείξει ότι από το συναίσθημα του φόβου διακατέχονταν όλοι οι εμπλεκόμενοι, τόσο πριν από τη σύγκρουση των δύο στόλων, όσο και κατά τη διάρκεια αυτής. Επίσης, ότι όλες αυτές οι ενέργειες και των τριών εμπλεκομένων υπαγορεύονταν ή ήταν συνέπεια του φόβου, που τους διακατείχε. Συγκεκριμένα:

- ✓ Όλα τα σφάλματα τακτικής των Κερκυραίων οφείλονταν στον πανικό, που τους είχε κυριεύσει.
- ✓ Η τακτική των Αθηναίων να μην επιτεθούν σε όλο το μέτωπο της εχθρικής παράταξης ή στο κέντρο αυτής υπαγορευόταν από το φόβο της κύκλωσης εκ μέρους των αντιπάλων.
- ✓ Τέλος, η τακτική των Πελοποννήσιων να αντιμετωπίσουν με όλα τους τα πλοία τους Αθηναίους οφειλόταν στο φόβο τους μήπως επαναληφθεί ό,τι είχε συμβεί στη Ναύπακτο, όπου οι Λακεδαιμόνιοι είχαν υποστεί πανωλεθρία.

Η επιλογή έκφρασης του συναισθήματος του φόβου και τις τρεις φορές με μετοχή οφείλεται αφενός στην οικονομία του λόγου –χαρακτηριστικό γνώρισμα της αρχαίας ελληνικής- και αφετέρου στο ύφος του Θουκυδίδη, ο οποίος συνδυάζει τη λιτότητα με την περιεκτικότητα. Εξάλλου, με τη μετοχή εκφράζεται μεγαλύτερη αμεσότητα και έμφαση από ό,τι με τον περιγραφικό τρόπο της αντίστοιχης δευτερεύουσας πρότασης.

Η διαφορά στη σημασία ανάμεσα στις μετοχές πεφοβημένοι – φοβούμενοι είναι ότι με την πρώτη δηλώνεται κάτι που είχε συντελεστεί στο παρελθόν, αλλά εξακολουθούσε να υπάρχει, ενώ με τη μετοχή φοβούμενοι δηλώνεται φόβος διαρκής για όλο το χρονικό διάστημα της ναυμαχίας. Τέλος, η μετοχή δείσαντες δηλώνει φόβο, που αναφέρεται σε μια ορισμένη στιγμή του παρελθόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 79:

Μετάφραση: Οι Κερκυραίοι, επειδή φοβήθηκαν μήπως οι εχθροί, ως νικητές, πλεύσουν εναντίον της πόλης τους και ή πάρουν πίσω από το νησί τους αιχμαλώτους ή προβούν σε κάποια άλλη εχθρική ενέργεια, και μετέφεραν πίσω στο Ηραίο τους αιχμαλώτους από το νησί και φρουρούσαν την πόλη. Οι Πελοποννήσιοι, όμως, αν και νικητές στη ναυμαχία, δεν τόλμησαν να πλεύσουν εναντίον της πόλης, αλλά απέπλευσαν, έχοντας αιχμαλωτίσει δεκατρία πλοία των Κερκυραίων, προς την ηπειρωτική ακτή, από όπου ακριβώς είχαν εξορμήσει. Αλλά και την επόμενη μέρα, δεν έκαναν καμιά επιπλέον κίνηση του στόλου εναντίον της πόλης, αν και (οι πολίτες) βρίσκονταν σε μεγάλη σύγχυση και πανικό και μολονότι, όπως λένε, ο Βρασίδης παρότρυνε τον Αλκίδα (για επίθεση), χωρίς να έχει όμως η ψήφος του την ίδια δύναμη. Αφού όμως έκαναν απόβαση στη Λευκίμμη, το ακρωτήριο, ερήμωναν τους αγρούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 80:

Μετάφραση: Στο μεταξύ οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι, έντρομοι μήπως επιτεθούν τα εχθρικά πλοία, προχώρησαν σε διαπραγματεύσεις και με τους ικέτες και με άλλους (για το) πώς θα σωθεί η πόλη. Και κατάφεραν να πείσουν κάποιους από αυτούς να μπουν στα πλοία· πράγματι, παρά τις δυσκολίες, επειδή περίμεναν την επίθεση των εχθρικών πλοίων, μπόρεσαν να επανδρώσουν τριάντα. Οι Πελοποννήσιοι, αφού ερήμωσαν τη χώρα ως το μεσημέρι, απέπλευσαν και στη διάρκεια της νύχτας τους δόθηκε σύνθημα με πυρσούς ότι πλησίαζαν από τη Λευκάδα εξήντα αθηναϊκά πολεμικά πλοία, τα οποία έστειλαν οι Αθηναίοι με διοικητή τον Ευρυμέδοντα, το γιο του Θουκλή, όταν πληροφορήθηκαν την εσωτερική

αναταραχή και ότι η ναυτική μοίρα υπό την ηγεσία του Αλκίδα πρόκειται να πλεύσει εναντίον της Κέρκυρας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1)

1. Η τακτική που ακολούθησε ο Αλκίδας μετά την ευνοϊκή γι' αυτόν κατάληξη της ναυμαχίας ήταν η εξής:

- Επιτήρηση της περιοχής γύρω από την Κέρκυρα.
- Ληλασία της υπαίθρου τόσο για τον ανεφοδιασμό των ανδρών του όσο και για την καταστροφή των πόρων των αντιπάλων.

2. Τα πιθανά κίνητρα αυτής της τακτικής ήταν:

- Ο φόβος του Αλκίδα μήπως, μπροστά στον κοινό κίνδυνο να καταληφθεί η πόλη, ενωθούν οι δημοκρατικοί με τους ολιγαρχικούς και επανδρώσουν από κοινού το στόλο τους, που αριθμούσε γύρω στα εκατό πλοία.
- Ο κίνδυνος να καταφθάσουν από την Αθήνα ενισχύσεις.
- Η επιθυμία του Αλκίδα να μην καταπονήσει ακόμα περισσότερο τα πληρώματα του στόλου του, που ήταν ήδη εξαντλημένα τόσο από τη διεξαγωγή της ναυμαχίας όσο και από την καταδίωξη των δώδεκα αθηναϊκών πλοίων,

Όλα αυτά βέβαια είναι υποθέσεις. Η πραγματική αιτία για την οποία δεν επιτέθηκε ο Αλκίδας εναντίον της Κέρκυρας, αλλά τήρησε αυτή τη στάση αναμονής ήταν η ατολμία του, όπως δέχεται ο Θουκυδίδης.

2) Με βάση τα στοιχεία που μας παρέχουν τα κεφάλαια 79, 80 μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τους δύο Λακεδαιμόνιους στρατηγούς ως εξής:

Ο Αλκίδας ήταν άτολμος και διστακτικός. Η ατολμία του, όμως, και η διστακτικότητά του να διατάξει νέα επίθεση εναντίον της πόλης της Κέρκυρας δείχνει σύνεση, ρεαλισμό και προνοητικότητα, γιατί υπολόγισε τόσο τις δικές τους δυνατότητες όσο και τις δυνάμεις των αντιπάλων, καθώς και ενδεχόμενη ενίσχυση από την Αθήνα.

Ο Βρασίδης, αντίθετα, ήταν τολμηρός, αποφασιστικός και παρορμητικός και όχι ρεαλιστής και προνοητικός.

3) Η έκκληση των δημοκρατικών για συμφιλίωση με τους αντιπάλους τους ολιγαρχικούς κάτω από το ενδεχόμενο να δεχτούν νέα επίθεση από το στόλο των Πελοποννήσιων αμφισβητείται για την ειλικρίνεια και την ανιδιοτέλειά της. Θα είχε κάποια αξία και σπουδαιότητα, αν γινόταν κάτω από άλλες συνθήκες, όταν δεν θα υπήρχε κανένας κίνδυνος ούτε για τους ίδιους ούτε για την πόλη. Τότε, πράγματι, θα μπορούσε να θεωρηθεί ειλικρινής και οι προθέσεις τους δε θα αμφισβητούνταν.

8) – Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ημέρας τήν γήν ἐδήωσαν. Τῇ δὲ ὕστεραία οἱ κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ ἐπὶ τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες τοὺς ἀγροὺς ἐπόρθουν.

- Ἐπεισαν τινὰς τὰς ναῦς πληρῶσαι.

10)

ἀναλάβωσιν:

ανάληψη: ανάληψη χρημάτων, μεγάλη ανάληψη, Ανάληψη του Κυρίου

λαβή: ξύλινη λαβή, ασημένια λαβή, λαβή σπαθιού, καλή λαβή

κατάληψη: κατάληψη σχολείου, κύμα καταλήψεων, κατάληψη διαρκείας

παραλαβή: παραλαβή αρχείου, νέα παραλαβή, παραλαβή δέματος

εργολάβος: κακός εργολάβος, εργολάβος του Δήμου, πετυχημένος εργολάβος

παραινούντος:

παράίνεση: διδασκαλική παράίνεση, έντονες παραινέσεις, φιλική παράίνεση

συναίνεση: κοινή συναινέσει, συναίνεση του πατέρα, κοινωνική συναίνεση

συναινετικός: συναινετικό διαζύγιο, συναινετική λύση

έπαινος: έπαινος ανδραγαθίας, άξιος επαίνου, κάθε έπαινος

επαινετικός: επαινετικές κριτικές, επαινετικά σχόλια, επαινετικά λόγια

άποβάντες:

βάση: σταθερή βάση, γερές βάσεις, υγιείς βάσεις, βάση εξόρμησης

βασικός: βασικός μισθός, βασική προϋπόθεση, βασικός παράγοντας, βασικό ένστικτο

διάβαση: διάβαση πεζών, αφύλακτη διάβαση, στενή διάβαση

βαθμός: βαθμός θερμοκρασίας, βαθμός συγγένειας, μεγάλος βαθμός

επέμβαση: χειρουργική επέμβαση, επέμβαση ρουτίνας, συχνές επεμβάσεις, σωτήρια επέμβαση

περιδεής:

δειλός: δειλός άνθρωπος, δειλή στάση, δειλά βήματα

δειλία: χαρακτηριστική δειλία, αδικαιολόγητη δειλία, δειλία στη μάχη

άδεια: καλοκαιρινή άδεια, αναρρωτική άδεια, άδεια κυνηγιού, επίδομα αδείας

δεινός: δεινός χειριστής, δεινή θέση, δεινός ρήτορας,

δεινότητα: ρητορική δεινότητα, δεινότητα λόγου, εξαιρετική δεινότητα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 81:

Μετάφραση: Γι' αυτό, λοιπόν, οι Πελοποννήσιοι αμέσως τη νύχτα αναχώρησαν γρήγορα γρήγορα για την πατρίδα τους πλέοντας κοντά στην παραλία. Και, αφού έσυραν και μετέφεραν τα πλοία από τον ισθμό της Λευκάδας, για να μη γίνουν αντιληπτοί κάνοντας το γύρο του νησιού,

απομακρύνθηκαν. Οι Κερκυραίοι εξάλλου, με το που κατάλαβαν να πλησιάζουν τα αθηναϊκά πλοία και να αποχωρούν τα εχθρικά, πήραν και οδήγησαν στην πόλη τους Μεσσηνίους, που ήταν πρωύτερα έξω, και, αφού πρόσταξαν τα πλοία που επάνδρωσαν να πλεύσουν γύρω γύρω προς το Υλαϊκό λιμάνι, ενόσω έκαναν τον περίπλου, σκότωναν όποιον εχθρό έπιαναν· επίσης, αφού κατέβαζαν από τα πλοία όσους (ολιγαρχικούς) είχαν πείσει να μουν σ' αυτά, τους έσφαζαν. Ακόμη, αφού ήρθαν στο Ηραίό, έπεισαν πενήντα περίπου από τους εκεί ικέτες να δεχτούν να δικαστούν και όλους τους καταδίκασαν σε θάνατο. Οι περισσότεροι όμως από τους ικέτες, όσοι δηλαδή δεν είχαν πειστεί να δικαστούν, βλέποντας αυτά που γίνονταν, σκότωναν ο ένας τον άλλον εκεί μέσα στο ιερό, μερικοί μάλιστα κρεμιούνταν από τα δέντρα, ενώ άλλοι αυτοκτονούσαν με όποιο τρόπο μπορούσε ο καθένας.

Επί επτά ημέρες, που παρέμεινε ο Ευρυμέδων μετά την άφιξή του με εξήντα πλοία, οι Κερκυραίοι σκότωναν όσους συμπολίτες τους θεωρούσαν ότι ήταν εχθροί τους, αν και επέρριπταν την κατηγορία μόνο σε όσους προσπάθησαν να καταλύσουν το δημοκρατικό πολίτευμα· ωστόσο, μερικοί θανατώθηκαν και για προσωπικά μίσση, άλλοι πάλι (θανατώθηκαν) από τους οφειλέτες τους για τα χρήματα που χρωστούσαν στα θύματα (= που τους οφείλονταν). Ο θάνατος παρουσιάστηκε σε όλες του τις μορφές και, όπως συμβαίνει συνήθως σε τέτοιες καταστάσεις, δεν υπήρχε φρικαλεότητα που να μην έγινε και ακόμη χειρότερα. Γιατί πατέρας σκότωνε το γιο, (ικέτες) απομακρύνονταν βίαια από τους βωμούς και εκτελούνταν εκεί κοντά· μερικοί μάλιστα πέθαναν μέσα στο ιερό του Διονύσου, καθώς αποκλείστηκαν ολόγυρα με τοίχο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1) Ανάμεσα στο γράμμα του Λίνκολν (Οκτώβριος 1863) για την έκρηξη βίας στην πολιτεία του Μιζούρι και στο Βιβλίο 3,81 του Θουκυδίδη υπάρχουν οι εξής αντιστοιχίες:

- i. Τόσο ο Θουκυδίδης όσο κι ο Λίνκολν περιγράφουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων σε έναν εμφύλιο πόλεμο και τις ακρότητες στις οποίες μπορούν να φτάσουν ακόμα και οι πιο τίμιοι άνθρωποι.
- ii. Ο πόλεμος κάνει το αίμα να βράζει και να χύνεται: Στο Βιβλίο 3,81 του Θουκυδίδη παντού βλέπει κανείς φανατισμό κι αιματοχυσίες (ἀπέκτεινον, ἀπεχρῶντο, κατέγνωσαν πάντων θάνατον, διέφθειρον, ἀπήγχοντο, ἀνηλοῦντο, ἡμέρας ἑπτὰ ἐφόνεον, πᾶσα ἰδέα θανάτου κατέστη). Στο γράμμα του Λίνκολν διαβάζουμε : «Όταν έρχεται στ' αλήθεια ο πόλεμος, το αίμα ζεσταίνεται και το αίμα χύνεται. Ο κάθε άνθρωπος σκοτώνει το γείτονά του».
- iii. Η απάτη και η καχυποψία χαρακτηρίζουν τις σκέψεις των ανθρώπων. Στο Θουκυδίδη διαβάζουμε: «καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ Ἥραιον τε ἐλθόντες τῶν ἱκετῶν ὥς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν...». Ο Λίνκολν στο γράμμα του αναφέρει ότι «η εμπιστοσύνη πεθαίνει και η καθολική καχυποψία βασιλεύει».
- iv. Διάπραξη φόνων για τους ίδιους ακριβώς λόγους και με χρήση προσχημάτων, που ευνοούν κάθε φορά οι περιστάσεις. Ο Θουκυδίδης αναφέρει : «Ἡμέρας τε ἑπτὰ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνεον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δὲ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἔνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ

τῶν λαβόντων». Ο Λίνκολν γράφει: «Φόνοι για παλιές αντιζηλίες και φόνοι για χρήματα γίνονται κάτω απ' όποιο μανδύα θα ταίριαζε καλύτερα με την περίπτωση».

- v. Κανένας δεν μπορεί σε κανέναν να επιρρίψει ευθύνες: «καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ,τι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω».

2) Ο Θουκυδίδης σε όλο το έργο του προσπάθησε ως ιστορικός να εκθέσει τα γεγονότα με αμεροληψία και αυστηρή αντικειμενικότητα. Ως άνθρωπος, όμως, εκφράζει τον αποτροπιασμό του για ορισμένες απάνθρωπες πράξεις και ανήθικες ενέργειες που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του πολέμου. Απέναντι σε αυτές ο Θουκυδίδης κρατά αρνητική στάση και εκφράζει συναισθήματα, που τα μεταδίδει στον αναγνώστη με ένταση και ιδιαίτερο πάθος. Τα στοιχεία που επιβεβαιώνουν αυτή τη στάση του ιστορικού είναι:

- I. Η περιγραφή της σκληρής και ανέντιμης συμπεριφοράς των δημοκρατικών. Η χρήση των παρατατικών δηλώνει με έμφαση τη μεγάλη και ατέλειωτη σφαγή των ολιγαρχικών.
- II. Η χρησιμοποίηση στη συνέχεια τριών ρημάτων πάλι σε χρόνο παρατατικό, που δηλώνουν θάνατο και εκφράζουν την απελπισία πολλών, η οποία τους οδηγεί στην αυτοκτονία με κάθε δυνατό μέσο, συνθέτοντας εικόνες φρίκης, έντασης, σκληρότητας και απανθρωπιάς.
- III. Η διάρκεια της σφαγής των ολιγαρχικών από τους δημοκρατικούς, που κράτησε επτά ολόκληρες μέρες.
- IV. Η υπερβολή «ο θάνατος παρουσιάστηκε σε όλες του τις μορφές και δεν υπήρχε φρικαλεότητα, που να μην έγινε».
- V. Η ανατροπή της φυσικής τάξης των πραγμάτων και η κατάλυση άγραφων φυσικών νόμων, οι οποίες δίνονται με τις

αποτρόπαιες εικόνες να σκοτώνει ο πατέρας το παιδί του και οι ικέτες, πρόσωπα ιερά και απαραβίαστα, να απομακρύνονται βίαια από τους βωμούς.

3) Η περιγραφή φόνων με τις τρεις διαφορετικές μορφές –πατέρας να σκοτώνει το παιδί του, οι ικέτες να απομακρύνονται από τα ιερά και να εκτελούνται δίπλα σε αυτά, να περικλείονται με τοίχους όσοι είχαν καταφύγει στο ιερό του Διονύσου και να πεθαίνουν από ασιτία- αποσκοπεί στο να δείξει την πλήρη αποσύνθεση της πολιτικής ζωής και της κοινωνίας, την κατάλυση των ηθικών φραγμών και του σεβασμού προς τους θεούς και τους άγραφους νόμους, καθώς ανατρέπεται η φυσική τάξη και η ισορροπία των πραγμάτων. Με τη φράση «ο θάνατος παρουσιάστηκε σε όλες του τις μορφές» θέλει να δείξει ο ιστορικός έως πού μπορεί να φτάσει ο άνθρωπος σε έναν εμφύλιο πόλεμο, καθώς κυριεύεται από ζώδη ένστικτα και προβαίνει σε ενέργειες, που αγγίζουν τα όρια της υπερβολής.

5) – Τον συγχάρηκα για την **ανάληψη** των καθηκόντων του.

- Η **λαβή** του πιστολιού ήταν ασημένια.

- Ύστερα από δική μου **μεσολάβηση** επιτεύχθηκε συμφωνία.

- Παρ' όλη την πολύωρη καταδίωξη ο δράστης απέφυγε τη **σύλληψη**.

- **Δήμμα** λέγεται κάθε λέξη, που περιλαμβάνεται και σχολιάζεται σε ένα λεξικό.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

1) Ο Νικόστρατος ως στρατηγός είναι τολμηρός και ικανός· διαθέτει, επίσης, μεγάλη εμπειρία στα ναυτικά και επιτελικές ικανότητες, που φάνηκαν από την αποτελεσματική αντιμετώπιση και αναχαίτιση του εχθρικού στόλου στη διάρκεια της ναυμαχίας (δώδεκα αθηναϊκά

πολεμικά έναντι πενήντα τριών πελοποννησιακών) και από τον τρόπο διάσωσης των τάλαιπωρημένων κερκυραϊκών πλοίων.

Ως πολιτικός είναι διαλλακτικός, συμβιβαστικός, μετριοπαθής και διπλωμάτης, όπως φάνηκε από την επιτυχία του να συμφιλιώσει τις δύο αντίπαλες παρατάξεις, από την παραπομπή σε δίκη μόνο των πρωταίτιων του εμφύλιου σπαραγμού και τέλος από τη μετατροπή της συμφωνίας αμυντικού χαρακτήρα (επιμαχίας) σε πλήρη συμμαχία μεταξύ Αθήνας και Κέρκυρας.

Ως άνθρωπος είναι ήπιος και συναισθηματικός, όπως δείχνει η προσπάθειά του να καθησυχάσει τους έντρομους ολιγαρχικούς ικέτες και να σώσει πολλούς από αυτούς από τη σφαγή.

Γενικά, μπορεί κανείς να χαρακτηρίσει το Νικόστρατο ικανό στρατηγό, επιτυχημένο διπλωμάτη, ρεαλιστή, διαλλακτικό, μετριοπαθή, ήπιο και συναισθηματικό. Πάνω απ' όλα όμως είναι Αθηναίος πατριώτης, γιατί η στάση του καθορίστηκε με γνώμονα το συμφέρον της Αθήνας, το οποίο απαιτούσε να διασωθεί και να διατηρηθεί η ναυτική δύναμη της Κέρκυρας και να επέλθει συμφιλίωση στο νησί, ώστε η συμμαχία Αθήνας-Κέρκυρας να βρει την ευρύτερη δυνατή αποδοχή.

Για την παρουσίαση του πορτρέτου του Ευρυμέδοντα έχουμε ελάχιστα στοιχεία από τον ιστορικό· με βάση αυτά, ο Ευρυμέδων παρουσιάζεται ως αδιάφορος ή ανίκανος στρατηγός και πολιτικός, γιατί αδιαφόρησε για την τύχη των ολιγαρχικών και επέτρεψε ή ανέχτηκε την τρομοκρατία στο νησί και τη σφαγή των ολιγαρχικών, ενώ θα μπορούσε με τις δυνάμεις που διέθετε να επέμβει δυναμικά και να σταματήσει την αιματοχυσία.

Συγκρίνοντας τους δύο άνδρες, μπορούμε να πούμε ότι ο Νικόστρατος ήταν ικανότατος στρατηγός και πολιτικός, γιατί με δώδεκα μόνο πλοία και λίγους οπλίτες κατόρθωσε να πετύχει συμφιλίωση στο νησί και πλήρη συμμαχία Αθήνας- Κέρκυρας και να αντιμετωπίσει

αποτελεσματικά τον πελοποννησιακό στόλο που αποτελούνταν από πενήντα τρία πολεμικά πλοία, ενώ ως άνθρωπος ήταν ήπιος και συναισθηματικός. Από την άλλη ο Ευρυμέδων, μολονότι διέθετε ισχυρότατο στόλο, ανέχτηκε ή δεν κατόρθωσε να σταματήσει την αιματοχυσία και να επιβάλλει την τάξη στη δοκιμαζόμενη πόλη της Κέρκυρας.

2) Οι Κερκυραίοι βρίσκονταν σε εμφύλια διαμάχη. Στην αρχή επικράτησαν οι ολιγαρχικοί, που νίκησαν στη μάχη τους δημοκρατικούς. Μία μέρα μετά, όμως, έγινε πάλι μάχη και νίκησαν οι δημοκρατικοί. Έπειτα από την επικράτηση των δημοκρατικών το κορινθιακό πολεμικό πλοίο έφυγε κρυφά τη νύχτα και οι περισσότεροι από τους μισθοφόρους πέρασαν στην απέναντι στεριά χωρίς να γίνουν αντιληπτοί.

Την επόμενη μέρα κατέφθασε προς βοήθεια ο Νικόστρατος, στρατηγός των Αθηναίων, και έπεισε τους Κερκυραίους να συμφιλιωθούν μεταξύ τους. Ύστερα, όμως, από λίγο κατέφθασαν πενήντα τρία πολεμικά πλοία των Πελοποννησίων υπό την ηγεσία του Αλκίδα. Στη ναυμαχία που έγινε νίκησαν μεν οι Πελοποννήσιοι, αλλά όμως δεν τόλμησαν να επιτεθούν εναντίον της πόλης.

Την άλλη ημέρα, όταν κατέφθασαν εξήντα αττικά πολεμικά πλοία και οι Πελοποννήσιοι αναχώρησαν για την πατρίδα τους, οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι οδήγησαν στην πόλη τους Μεσσηνίους και, αφού έδωσαν εντολή στα πλοία που είχαν επανδρώσει με ολιγαρχικούς να πλεύσουν μέσα στο Υλλαϊκό λιμάνι, σκότωναν όποιον εχθρό συλλάμβαναν. Και αφού αποβίβαζαν τους ολιγαρχικούς από τα πλοία, τους έσφαζαν. Από τους ικέτες εξαπάτησαν πενήντα και τους καταδίκασαν σε θάνατο. Όσοι δεν πείστηκαν να μπουκ στα πλοία, και αυτοί ήταν οι περισσότεροι, βλέποντας αυτά που γίνονταν, σκότωναν ο ένας τον άλλο ή

απαγχονίζονταν από τα δέντρα και άλλοι πάλι έδιναν τέλος στη ζωή τους, όπως ο καθένας μπορούσε.

Επί εφτά μέρες οι Κερκυραίοι σκότωναν τους αντιπάλους τους με την κατηγορία ότι προσπαθούσαν να καταλύσουν τη δημοκρατία. Ωστόσο, κάποιοι εκτελέστηκαν για προσωπικά μίσση κι άλλοι για χρέη. Ο θάνατος στην Κέρκυρα παρουσιάστηκε με κάθε μορφή και έγιναν όλα όσα συνήθως συμβαίνουν σε τέτοιες περιπτώσεις και ακόμη χειρότερα, καθόσον πατέρας σκότωνε το παιδί του και μερικοί απομακρύνονταν βίαια από τα ιερά και εκτελούνταν επιτόπου.

3)

κεφ. 70:

Ο ξένος παράγοντας όχι μόνο προξένησε τον εμφύλιο σπαραγμό στην Κέρκυρα, αλλά και επενέβαινε αδιαλείπτως σε όλη τη διάρκεια των ταραχών, αλλάζοντας κάθε φορά το συσχετισμό δυνάμεων των δύο πολιτικών παρατάξεων και πυροδοτώντας κινητοποιήσεις με ολέθριες πάντοτε συνέπειες για τους δύο αντιπάλους και όχι μόνο. Συνολικά έγιναν πέντε επεμβάσεις εξωτερικού παράγοντα –Κορίνθου, Σπάρτης, Αθήνας- , με αποτέλεσμα να ανατρέπεται σε κάθε επέμβαση η πολιτική κατάσταση με όλες τις καταστρεπτικές συνέπειες.

Η ομαλή εξέλιξη της πολιτικής κατάστασης προς τη δημοκρατία διακόπηκε βίαια με πραξικόπημα και δολοφονίες ύστερα από έμμεση επέμβαση των Κορινθίων. Ο εμφύλιος σπαραγμός στην Κέρκυρα άρχισε από την ώρα που είχαν επιστρέψει (θέρος του 427 π. Χ) οι 250 αιχμάλωτοι που είχαν συλλάβει οι Κορίνθιοι στην Επίδαμνο. Η απελευθέρωση των αιχμαλώτων έγινε, για να τους χρησιμοποιήσουν οι Κορίνθιοι προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Έτσι, όταν οι δημοκρατικοί είχαν επικρατήσει πια στην Κέρκυρα και το νησί θα προσχωρούσε στην αθηναϊκή ηγεμονία, οι 250 αυτοί αιχμάλωτοι προέβησαν σε πραξικόπημα,

σκότωσαν τον Πειθία, αρχηγό της δημοκρατικής παράταξης, και αρκετά ηγετικά στελέχη των δημοκρατικών και μαζί με τους ολιγαρχικούς ανέλαβαν την εξουσία.

Εκτός από την έμμεση και συγκαλυμμένη επέμβαση της Κορίνθου, ο εξωτερικός παράγοντας, που δίνει το έναυσμα για την πολιτική αναταραχή είναι η άφιξη στην Κέρκυρα ενός αθηναϊκού κι ενός κορινθιακού πλοίου. Η εμφάνιση των δύο προστατών, Αθηναίων και Κορινθίων, οδηγεί σε συνομωσίες, εξάπτει τα πάθη και έχει ως αποτέλεσμα μηνύσεις και αντιμηνύσεις, με κατάληξη το αιματηρό πραξικόπημα και την κατάλυση της δημοκρατίας.

Κεφ. 72:

Ακολουθεί ανάμειξη στα εσωτερικά της Κέρκυρας ενός άλλου εξωτερικού παράγοντα, της Σπάρτης, που δίνει νέα τροπή στα πράγματα. Ενθαρρυσμένοι οι ολιγαρχικοί από την παρουσία Σπαρτιατών πρέσβων επιτίθενται εναντίον των δημοκρατικών και τους νικούν. Είναι αδύνατο να πιστέψει κανείς ότι οι ολιγαρχικοί ενήργησαν με δική τους πρωτοβουλία, χωρίς την προτροπή της Σπάρτης. Αυτό, όμως, σημαίνει άμεση και απροκάλυπτη επέμβαση στα εσωτερικά ενός ανεξάρτητου και ουδέτερου κράτους. Συνέπεια της επέμβασης αυτής ήταν η σύγκρουση, που ακολούθησε και που ο Θουκυδίδης την περιγράφει λεπτομερώς στο κεφ. 74.

Κεφ. 75:

Ίσως είναι η πρώτη και τελευταία φορά που επέμβαση εξωτερικού παράγοντα εξομαλύνει μία άσχημη πολιτική κατάσταση και οδηγεί, έστω και προσωρινά, σε ηρεμία τα πολιτικά πράγματα. Πράγματι, ο Νικόστρατος, γιατί αυτός είναι ο νέος εξωτερικός παράγοντας, πετυχαίνει συμφιλίωση των δύο πολιτικών παρατάξεων με την προσαγωγή σε δίκη μόνο των πρωταιτίων του εμφύλιου σπαραγμού. Παρ' όλη όμως τη μετριπάθεια, τη διαλλακτικότητα και την ανθρωπιά, που δείχνει ο

Νικόστρατος, δεν παύει να είναι ένας Αθηναίος στρατηγός, που ενεργεί για την εξυπηρέτηση αθηναϊκών συμφερόντων, μια και κατορθώνει να μετατρέψει τη συμμαχία αμυντικού χαρακτήρα (=επιμαχία) μεταξύ Αθήνας – Κέρκυρας σε πλήρη συμμαχία.

Κεφ. 76:

Παρά την επικράτηση των δημοκρατικών, τα πολιτικά πάθη δεν έχουν καταλαγιάσει. Λάδι στη φωτιά έρχεται να ρίξει η απροκάλυπτη αυτή τη φορά επέμβαση της Σπάρτης, που στέλνει στην Κέρκυρα πενήντα τρία πολεμικά πλοία, με επικεφαλής τον Αλκίδα. Η κατάσταση οξύνεται και τα πράγματα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο, γιατί τώρα αναπόφευκτα θα έρθουν αντιμέτωποι οι Σπαρτιάτες με τους Αθηναίους. Έτσι, μια καθαρά εσωτερική υπόθεση μίας και μόνο πόλης φέρνει σε σύγκρουση τους δύο μεγάλους συνασπισμούς, την Αθήνα και τη Σπάρτη.

Κεφ. 81:

Τέλος, με την επέμβαση πάλι ξένου παράγοντα, της Αθήνας αυτή τη φορά, τα πράγματα παίρνουν άλλη τροπή. Τα εξήντα πολεμικά αθηναϊκά πλοία με ναύαρχο τον Ευρυμέδοντα ανατρέπουν το συσχετικό δυνάμεων και δίνουν πια την υπεροπλία στους Κερκυραίους και τους Αθηναίους. Συναισθανόμενοι οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι τώρα την υπεροχή τους, προβαίνουν σε αντεκδικήσεις με ολέθριες συνέπειες. Η σφαγή δεν έχει τελειωμό και το αίμα κυλά ακατάπαυστα. Υπολογίζεται ότι θανατώθηκαν χίλιοι πεντακόσιοι ολιγαρχικοί Κερκυραίοι.

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πολλά ανάλογα παραδείγματα επέμβασης ξένου παράγοντα τόσο στη χώρα μας όσο και σε άλλες χώρες του κόσμου. Θα περιοριστούμε, όμως, στην επέμβαση των Άγγλων στα ελληνικά πράγματα μετά την αποχώρηση των Γερμανών και στην εξαιτίας αυτής της επέμβασης έκρηξη του εμφύλιου σπαραγμού (1946 – 1949) και στις συνεχείς επεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων από το 1950 και μετά, με αποκορύφωμα το πραξικόπημα του 1967 στην Ελλάδα και

του 1974 στην Κύπρο, που στοίχισε την απώλεια του μισού νησιού. Από τις επεμβάσεις του ξένου παράγοντα μπορούμε επίσης να αναφέρουμε και την επέμβαση πρόσφατα του NATO στην 'εσωτερική' κρίση της Γιουγκοσλαβίας, επέμβαση που στοίχισε τόσο αίμα και τόσες ζωές και αντί να λύσει το πρόβλημα το όξυνε ακόμα περισσότερο.

4) Η εμφύλια διαμάχη στην Κέρκυρα οφείλεται σε αίτια τόσο πολιτικά όσο και κοινωνικά. Υπήρχαν δύο αντιμαχόμενες κοινωνικές ομάδες, ο λαός-το πλήθος και οι πλούσιοι(γαιοκτήμονες, έμποροι και πλοιοκτήτες). Οι πρώτοι ήταν ο φτωχός λαός, ο οποίος δε διέθετε καμία εξουσία και καταχρεωμένος ζούσε κάτω από άθλιες συνθήκες, με περιορισμένα δικαιώματα τόσο πολιτικά όσο και κοινωνικά. Οι δεύτεροι είχαν στα χέρια τους τον πλούτο και όλη την εξουσία. Επόμενο ήταν από τη μια ο λαός να προσπαθεί να αποκτήσει πολιτική δύναμη και πλούτο σε βάρος των δυνατών κι από την άλλη οι δυνατοί να προσπαθούν να διατηρήσουν τα προνόμιά τους, πολιτικά και κοινωνικά. Ο Θουκυδίδης βέβαια ρίχνει το μεγαλύτερο βάρος του εμφυλίου σπαραγμού σε αίτια πολιτικά, στην κατάκτηση ή διατήρηση της εξουσίας, όπως φαίνεται από τα κίνητρα των ολιγαρχικών για την προσαγωγή του Πειθία σε δίκη (κεφ. 70, 3), καθώς και από την κατηγορία των δημοκρατικών για τη σφαγή των ολιγαρχικών (κεφ. 81, 4).

Οι καταγγελίες, όμως, του Πειθία (κεφ. 70, 4-5) είχαν χαρακτήρα πολιτικό και θρησκευτικό. Επίσης, το γεγονός ότι οι δούλοι συμπαράταχτηκαν με τους δημοκρατικούς (κεφ. 73) δείχνει ότι η εμφύλια διαμάχη είχε χαρακτήρα ταξικό και κοινωνικό. Ακόμη, ο Θουκυδίδης στο κεφ. 81, 4 περιγράφοντας τη σφαγή των ολιγαρχικών από τους δημοκρατικούς δέχεται ως κυριότερη αιτία τα πολιτικά πάθη και μίσση και τα χρέη, που όφειλαν οι δημοκρατικοί στους σφαγιασθέντες ολιγαρχικούς. Αυτό το γεγονός αποτελεί τη μεγαλύτερη απόδειξη για το

ότι τα αίτια της σύγκρουσης εκτός από πολιτικά ήταν επίσης κοινωνικά και οικονομικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ 82-83:

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1) Ο εμφύλιος πόλεμος στην Κέρκυρα ήταν ο πρώτος του είδους του στον ελληνικό χώρο. Αργότερα επεκτάθηκε κι έγινε συνηθισμένο φαινόμενο σε όλες τις ελληνικές πόλεις, οι οποίες συνταράχτηκαν από εμφύλιους σπαραγμούς, που προκλήθηκαν από αιτίες καθαρά κοινωνικοπολιτικές για την επικράτηση του πλήθους/του δήμου ή των δυνατών/των ολίγων και πλουσίων. Σε κάθε ελληνική πόλη, κάθε φορά που συγκρούονταν οι δύο αυτές πολιτικές παρατάξεις, επενέβαινε ο ξένος παράγοντας, γιατί οι δημοκρατικοί καλούσαν για προστασία τους Αθηναίους και οι ολιγαρχικοί τους Σπαρτιάτες. Έτσι, από τη μια οι αντιμαχόμενες πολιτικές παρατάξεις, για να ελέγχουν κάθε φορά τα πράγματα, καλούσαν τις δύο υπερδυνάμεις, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους, υπέθαλπαν τις αντιθέσεις και συντηρούσαν το διχασμό στις πόλεις.

2) Ο Θουκυδίδης αποδίδει στον πόλεμο το χαρακτηρισμό «δάσκαλος της βίας», γιατί, καθώς περιορίζει λόγω των συνθηκών τις καθημερινές ανέσεις και επιφέρει παντός είδους στερήσεις, κάνει τους ανθρώπους να μη σκέφτονται, να μην ενεργούν με τη λογική αλλά με το συναίσθημα, παρασύροντάς τους σε βιαιότητες στις οποίες δε θα προέβαιναν ποτέ σε περίοδο ειρήνης και διαμορφώνοντας τα συναισθήματα του πλήθους κάθε φορά σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες.

Ο χαρακτηρισμός αυτός του πολέμου από τον ιστορικό αποτελεί κεντρική θέση της *Ιστορίας* του και δείχνει την αντίθεσή του προς τις απόψεις του καιρού του για το δίκαιο του ισχυροτέρου και το θεμιτό της βίας.

Ο χαρακτηρισμός του πολέμου από το Θουκυδίδη ως «δασκάλου της βίας» έχει διαχρονικό χαρακτήρα. Σε κάθε πόλεμο, το μόνο που έχει αξία και μετρά είναι η δύναμη· το δίκαιο δεν έχει θέση πουθενά, εκτός κι αν προβάλλεται και επικρατεί εκείνο του ισχυροτέρου· οι υπερασπιστές της ελευθερίας και των πανανθρώπινων δικαιωμάτων αποκαλούνται τρομοκράτες, ενώ οι σφετεριστές της εξουσίας θύματα, ο ξένος παράγοντας σωτήρας και ο πόλεμος ανθρωπιστικός. Παρατηρείται βίαιος ξεριζωμός εθνοτήτων, παράνομος εποικισμός. Η σκληρότητα και η αγριότητα γίνονται καθημερινά φαινόμενα. Ο άγραφος ηθικός νόμος, οι αιώνιες αξίες και οι δημοκρατικές αρχές, όπως η ισονομία και η ισοπολιτεία, καταλύονται· ο διάλογος είναι ανύπαρκτος, εκτός κι αν χρησιμοποιείται ως μέσο συγκαλύψης της βίας και της αυθαιρεσίας. Ο άνθρωπος παύει να είναι ελεύθερος, υπακούει σε βάρβαρα ένστικτα και γίνεται δούλος των παθών του, του φόβου και της ανασφάλειας. Παντού βλέπει κανείς βία, αδικία, αίμα.

3) Σε έναν εμφύλιο πόλεμο αλλάζει τόσο πολύ η συμπεριφορά των ανθρώπων, που νομίζει κανείς ότι οι άνθρωποι που ήξερε σε καιρό ειρήνης δεν είναι οι ίδιοι. Έτσι, τα γνωρίσματα που χαρακτηρίζονταν αρετές σε καιρό ειρήνης θεωρούνται σοβαρά και ασυγχώρητα ελαττώματα στον πόλεμο και το αντίστροφο. Για παράδειγμα, η προδοσία θεωρείται ανδρεία και κομματική αφοσίωση, η προνοητική επιφυλακτικότητα δειλία, η σωφροσύνη πρόσχημα ανανδρίας, η παραφορά ανδρισμός, ενώ η προσεκτική αντιμετώπιση των ζητημάτων πρόφαση για υπεκφυγή· όποιος ασκεί κριτική για τις απαράδεκτες και

βίαιες ενέργειες θεωρείται ύποπτος, όποιος είναι προνοητικός και προσπαθεί να αποτρέψει την πραγματοποίηση των βιαιοτήτων και των εκτρόπων αντιμετωπίζεται ως διαλυτικός παράγοντας και δειλός.

Γιατί άραγε συμβαίνουν όλα αυτά τα έκτροπα και οι βιαιότητες; Τόσο πολύ αλλάζει ο πόλεμος τον άνθρωπο; Θα αλλάξει ποτέ η φύση του, θα μάθει να αντιδρά σωστά στα δεινά του πολέμου, θα διδαχτεί ποτέ από αυτά;

Η ηρεμία που βιώνουν οι άνθρωποι στην καθημερινή τους ζωή σε περίοδο ειρήνης, στον πόλεμο αντικαθίσταται από την καθημερινή βία. Η σκέψη παύει να καθοδηγείται από τη λογική και υπακούει στα ένστικτα. Έτσι, οι αρετές της ειρήνης θεωρούνται στον πόλεμο σοβαρά κι ασυγχώρητα ελαττώματα.

Δυστυχώς, όμως, η φύση του ανθρώπου παραμένει η ίδια. Πάντοτε ο άνθρωπος επιδιώκει, επιδιώκει και θα επιδιώκει την εξουσία, το χρήμα, τις τιμές και τη δόξα, γιατί σ' αυτά ο άνθρωπος είναι αχόρταγος. Γι' αυτό δεν πρόκειται ποτέ να διδαχτεί από τα δεινά του πολέμου. Βλέπουμε, άλλωστε, εμφυλίους πολέμους και γενικά πολέμους να γίνονται συνεχώς. Τα μόνα ίσως στα οποία θα διαφέρουν θα είναι η μορφή και η ένταση.

Όταν ο άνθρωπος προσπαθεί να κυριαρχήσει επί του αντιπάλου του με κάθε μέσο, θεμιτό και αθέμιτο, όταν η εξουσία του έχει γίνει ο μοναδικός σκοπός, ούτε συνθήκες θα σεβαστεί, ούτε όρκους θα τηρήσει, ούτε συγγένεια θα υπολογίσει. Ό,τι στέκεται εμπόδιο στις επιδιώξεις του, θα το πολεμήσει με κάθε μέσο. Δε θα υπάρξει ηθικός φραγμός, αφού όλες τις αρχές και τις παραδεδομένες αξίες θα τις έχει καταπατήσει.

4) Ο σαρκασμός και η ειρωνεία είναι διάχυτα στο κεφ. 82 και συγκεκριμένα στα εξής σημεία:

⊕ Κεφ. 82, 3: «Κι όσες πολιτείες έμειναν τελευταίες, έχοντας μάθει τι είχε γίνει αλλού, προσπαθούσαν να υπερβάλλουν σ' επινοητικότητα, σε ύπουλα μέσα και σε ανήκουστες εκδικήσεις».

- ⊕ Κεφ. 82, 4: «Για να δικαιολογούν τις πράξεις τους άλλαζαν ακόμα και τη σημασία των λέξεων ... Η παραφορά θεωρήθηκε ανδρική αρετή».
- ⊕ Κεφ. 82, 5: «Όποιος ήταν έξαλλος γινόταν ακουστός, ενώ όποιος έφερνε αντιρρήσεις γινόταν ύποπτος... Με μια λέξη, όποιος πρόφτανε να κάνει κακό πριν από τον άλλο, ήταν άξιος επαίνου, καθώς κι εκείνος που παρακινούσε στο κακό όποιον δεν είχε σκεφτεί να το κάνει».
- ⊕ Κεφ. 82, 6: ολόκληρη η § 6 «Αλλά η συγγένεια θεωρήθηκε ... παρανομώντας» και ιδίως στο τέλος «Και η μεταξύ τους αλληλεγγύη βασιζόταν περισσότερο στη συννεοχή τους παρά στους όρκους τους στους θεούς».
- ⊕ Κεφ. 82, 7: ολόκληρη η § 7 και ιδίως τα σημεία: «Και προτιμούσαν να εκδικηθούν για κάποιο κακό αντί να προσπαθήσουν να μη το πάθουν... Αλλά μόλις παρουσιαζόταν ευκαιρία... τους χτυπούσαν κι ένιωθαν μεγαλύτερη χαρά να τους βλάψουν εξαπατώντας τους, παρά χτυπώντας τους ανοιχτά. Θεωρούσαν ότι ο τρόπος αυτός όχι μόνο είναι πιο ασφαλής αλλά και το βραβείο σε αγώνα δόλου... Οι περισσότεροι άνθρωποι προτιμούν να κάνουν το κακό και να θεωρούνται έξυπνοι, παρά να είναι καλοί και να τους θεωρούνε κουτούς... Όσοι πολίτες ήταν μετριοπαθείς θανατώνονταν από τη μια ή την άλλη παράταξη, είτε επειδή είχαν αρνηθεί... είτε επειδή η ιδέα και μόνο ότι θα μπορούσαν να επιζήσουν προκαλούσε εναντίον τους το φθόνο».

5) Οι άνθρωποι, όταν εμπλέκονται σε εμφύλιο σπαραγμό, αλλοιώνουν τη σημασία των λέξεων και τους προσδίδουν κάποια άλλη, αυθαίρετη και υποκειμενική, για να μπορέσουν να δικαιολογήσουν τις εγκληματικές πράξεις τους. Την αλλοίωση αυτή αναφέρει ο Θουκυδίδης ως μία από τις ολέθριες συνέπειες των εμφυλίων πολέμων, θέλοντας προφανώς να δείξει ότι έτσι ανατρέπονται τα πάντα μέσα σε μια

κοινωνία, οι ηθικές αξίες αλλάζουν ως προς το νόημά τους και επέρχεται πλήρης αποσύνθεση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής.

6) Ο όρκος, όπως δείχνει η ετυμολογία του –παράγεται από το ἔρκος = φραγμός, εμπόδιο-, είναι μια δέσμευση τήρησης κανόνων. Ο πόλεμος, όμως, κάνει τον άνθρωπο τόσο καχύποπτο και δύσπιστο, ώστε παύει να έχει ηθικούς φραγμούς και δεν υπολογίζει κανέναν όρκο, ακόμη και τον πιο ισχυρό. Σε συνθήκες εμφυλίου σπαραγμού μόνο η αδυναμία καταπάτησης του όρκου συντελεί στην τήρησή του. Αλλά, μόλις δοθεί η δυνατότητα, μόλις δηλαδή ένας από τους δύο αντιπάλους νιώσει ισχυρός, καταπατεί τους όρκους και αθετεί τις υποσχέσεις του. Όταν ο όρκος δίνεται, για να ξεπεραστεί ένα αδιέξοδο ή συνάπτεται κάτω από συνθήκες εξαναγκασμού, τότε διαρκεί τόσο χρόνο, όσο δεν υπάρχει εναλλακτική λύση. Όταν, όμως, αυτή παρουσιαστεί, τότε καταπατείται με τον πιο εύκολο τρόπο· δεν υπάρχουν ηθικές αναστολές ούτε φόβος προς το θείο.

7) Σε συνθήκες εμφυλίου σπαραγμού επέρχεται πάντοτε αλλοίωση των ηθών, γραπτοί και άγραφοι νόμοι καταλύονται, οι έννοιες και οι ηθικές αξίες αλλάζουν ως προς το νόημά τους. Όποιος παραμένει σταθερός στις ηθικές αξίες είναι εκτός κλίματος και εκτός πραγματικότητας, ενώ ο κακούργος θεωρείται επιδέξιος και έξυπνος. Άξιος επαίνου είναι όποιος προλαβαίνει να κάνει κακό στον άλλο. Μπροστά στην αλληλεγγύη της κομματικής παράταξης καταλύονται ακόμη και αυτοί οι δεσμοί της συγγένειας. Έτσι, όσο θα καταπατούνται χωρίς κανένα φραγμό γραπτοί και άγραφοι νόμοι, όσο θα επέρχεται εξαθλίωση και εξαχρείωση των ηθών, θα ισχύει αυτή η ψυχολογική παρατήρηση του Θουκυδίδη. Όλοι οι εμφύλιοι πόλεμοι που συνέβησαν ανά τον κόσμο και ανά τους αιώνες δυστυχώς επαληθεύουν πέρα για πέρα την παραπάνω παρατήρηση του Θουκυδίδη.

8) Κατά τον ιστορικό, η αιτία όλων των εμφυλίων πολέμων είναι η «φιλαρχία», η αγάπη για την εξουσία, αλλά εκείνη η φιλαρχία που έχει τις ρίζες της στην πλεονεξία και τη φιλοδοξία, στη διάθεση δηλαδή να αποκτή κανείς όλο και περισσότερα αγαθά και στην αγάπη για τη δόξα, τις τιμές και τις διακρίσεις. Αυτά τα δύο, χρήμα και δόξα, ωθούν και σήμερα τις αντιμαχόμενες παρατάξεις σε ανταγωνισμό για επικράτηση, τέτοιον μάλιστα που να χρησιμοποιούν κάθε μέσο η μία επί της άλλης, χωρίς ηθικές αναστολές, χωρίς φραγμούς. Και επειδή η επιθυμία για εξουσία δεν πρόκειται ποτέ να εγκαταλείψει τον άνθρωπο και η ανθρώπινη φύση θα είναι πάντα η ίδια, θα έχουμε πάντα εμφύλιους σπαραγμούς σε κάθε εποχή σε όλον τον κόσμο. Μπορεί να διαφέρουν στη μορφή και την ένταση, αλλά πάντα θα υπάρχουν.
